Πράγματι, οι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν τα συγκεκριμένα ποσά των εγκρινόμενων ενισχύσεων δεν περιορίζονται μόνο στον αριθμό των τόνων παραγωγικής ικανότητας που πρέπει να περιοριστεί, αλλά περιλαμβάνουν και άλλα στοιχεία, τα οποία ποικίλλουν από τη μία περιοχή της Κοινότητας στην άλλη, όπως οι προσπάθειες αναδιαρθρώσεως που έχουν υλοποιηθεί πριν από το 1980, τα περιφερειακά και κοινωνικά προβλήματα που προκαλεί η κρίση της βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα, η τεχνολογική εξέλιξη και η προσαρμογή των επιχειρήσεων στις απαιτήσεις της αγοράς.

2. Η προθεσμία κοινοποιήσεως των προγραμμάτων ενισχύσεων που τάσσει το άρθρο 8, παράγραφος 1, της γενικής αποφάσεως 2320/81 αποτελεί ανατρεπτική προθεσμία, υπό την έννοια ότι αποκλείει την έγκριση κάθε προγράμματος που κοινοποιήθηκε καθυστερημένα. Συνεπώς, η Επιτροπή δεν μπορούσε να εγκρίνει ενισχύσεις αν τα προγράμματα για τη χορήγηση ή την τροποποίηση των ενισχύσεων αυτών δεν της είχαν κοινοποιηθεί το βραδύτερο μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 1982.

3. Τα « προγράμματα » τα οποία δυνάμει του άρθρου 8, παράγραφος 1, της αποφάσεως 2320/81 έπρεπε να κοινοποιηθούν στην Επιτροπή πριν από τις 30 Σεπτεμβρίου 1982 έπρεπε να αναφέρουν, στο πλαίσιο ενός προγράμματος αναδιαρθρώσεως, τον ακριβή τύπο, το σκοπό και τη σχεδιαζόμενη χρησιμοποίηση της ενισχύσεως, χωρίς να απαιτείται ο ακριβής καθορισμός του ποσού που ζητείται να εγκριθεί. Συνεπώς, το γεγονός ότι το ποσό των ενισχύσεων που ενέκρινε τελικά η Επιτροπή υπερβαίνει το ποσό που είχε κοινοποιηθεί στις 30 Σεπτεμβρίου 1982, δεν συνιστά παράβαση της προαναφερθείσας διατάξεως, εκτός αν η αύξηση που πραγματοποιήθηκε μετά την ημερομηνία αυτή μεταβάλλει τη φύση της σχεδιαζόμενης ενισχύσεως και, συνεπώς, το εφαρμοζόμενο πρόγραμμα δεν είναι το ίδιο με εκείνο που είχε κοινοποηθεί.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ PIETER VERLOREN VAN THEMAAT της 23ης Μαΐου 1985 *

Περιεχόμενα

I. Εισαγωγή 3055

II. Περιστατικά και διαδικασία 3056

II.1. Το γενικό οικονομικό και νομικό πλαίσιο της διαφοράς: κατάσταση κρίσεως και κοινοτικό πλαίσιο των κρατικών ενισχύσεων στη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα 3056

II.2. Δεύτερος κώδικας ενισχύσεων 3057

II.3. Η αφορμή της παρούσας προσφυγής: οι αποφάσεις της Επιτροπής, της 29ης Ιουνίου 1983 ... 3057

II.4. Το αντικείμενο της διαφοράς 3058

II.5. Διαδικασία 3058

* Μετάφραση από τα ολλανδικά.

III. Αιτήματα των διαδίκων 3059
IV. Ισχυρισμοί και επιχειρήματα των διαδίκων 3059
IV.1. Περίληψη 3059
IV.2. Επί του παραδεκτού 3062
IV.3. Επί του κυρίου αιτήματος 3063
IV.4. Επί του επικουρικού αιτήματος 3065
V. Εκτίμηση της διαφοράς 3067
V.1. Γενικές παρατηρήσεις 3067
V.2. Το παραδεκτό της προσφυγής 3069
V.3. Εκτίμηση του κυρίου αιτήματος 3070
V.3.1. Το κύριο επιχείρημα της προσφεύγουσας 3070
V.3.2. Τα ειδικότερα επιχειρήματα της προσφεύγουσας 3071
V.3.3. Συμπέρασμα 3073
VI. Εκτίμηση του επικουρικού αιτήματος 3073
VI.1 Εισαγωγή 3073
VI.2. Εκτίμηση των αιτιάσεων σχετικά με τις ενισχύσεις λειτουργίας 3074
VI.3. Εκτίμηση της προσαπτόμενης παρεκκλίσεως από το άρθρο 8, παράγραφος 1 3075
VI.4. Εκτίμηση της προσαπτόμενης παρεκκλίσεως από το άρθρο 8, παράγραφος 2 3076
VI.5. Συμπέρασμα ως προς το επικουρικό αίτημα 3077
VII. Τελικές παρατηρήσεις και προτάσεις 3077
VII.1. Τελικές παρατηρήσεις 3077
VII.2. Προτάσεις 3079

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

I. Εισαγωγή

Όπως γνωρίζετε, στην παρούσα υπόθεση η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας (υποστηριζόμενη από την Wirtschaftsvereinigung Eisen- und Stahlindustrie) προβάλλει βασικές αιτιάσεις σχετικά με την πολιτική που ακολουθεί η Επιτροπή στον τομέα της βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα, βάσει του δεύτερου κώδικα ενισχύσεων. Με τις απευθυνόμενες προς τις κυβερνήσεις του Βελγίου, της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Μεγάλης Βρετανίας αποφάσεις της, της 29ης Ιουνίου 1983, η Επιτροπή επέτρεψε τη χορήγηση σημαντικά μεγαλύτερων ενισχύσεων και απαίτησε αισθητά μικρότερη μείωση της παραγωγικής ικανότητας από ό,τι ήταν απαραίτητο για την ταχεία και ικανοποιητική προσαρμογή της ευρωπαϊκής βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα. Με την ενέργειά της αυτή παραβίασε, μεταξύ άλλων, την αρχή της ισότητας μεταχει-

ρίσεως, σε βάρος της γερμανικής βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα. Εξάλλου, η ενέργεια αυτή της Επιτροπής αντίκειται σε σειρά ουσιαστικών τυπικών διατάξεων του δεύτερου κώδικα ενισχύσεων.

Για την καλύτερη κατανόηση της σημαντικής αυτής υποθέσεως θεωρώ, καταρχάς, ενδεδειγμένο να συνοψιστούν τα περιστατικά και η εξέλιξη της διαδικασίας (σημείο II), τα αιτήματα των διαδίκων (σημείο III) και οι ισχυρισμοί των διαδίκων (IV). Χρησιμοποιώ προς τούτο την έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση με ορισμένες διευκρινίσεις και προσθήκες που θεώρησα χρήσιμες και που προκύπτουν κυρίως από την προφορική διαδικασία. Καθόσον το Δικαστήριο κρίνει ότι μπορεί να συμφωνήσει, εκτός από την έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση και με τις διευκρινίσεις και τις προσθήκες αυτές, αφήνω στην κρίση του να παραπέμψει, στην απόφασή του, στο τμήμα αυτό των προτάσεών μου.

Στο πέμπτο και στο έκτο μέρος των προτάσεών μου, θα εξετάσω το κύριο και το επικουρικό αίτημα της γερμανικής ομοσπονδιακής κυβέρνησης, στο δε έβδομο μέρος, μετά από ορισμένες τελικές παρατηρήσεις θα διατυπώσω τις προτάσεις μου.

II. Περιστατικά και διαδικασία

II.1. *Το γενικό οικονομικό και νομικό πλαίσιο της διαφοράς: κατάσταση κρίσεως και κοινοτικό πλαίσιο των κρατικών ενισχύσεων στη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα*

Η βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα της Κοινότητας αντιμετωπίζει από το έτος 1973 ιδιαίτερες δυσκολίες, οι αιτίες των οποίων οφείλονται σε διάφορους παράγοντες. Μεταξύ των παραγόντων αυτών είναι η ύφεση, η οποία έπληξε το σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων τόσο στην Κοινότητα όσο και παγκοσμίως, η δυσμενής εξέλιξη της ζήτησης χαλυβουργικών προϊόντων, η εμφάνιση στην αγορά νέων ιδιαίτερα ανταγωνιστικών παραγωγών από τρίτες χώρες· η δημιουργία νέων παραγωγικών ικανοτήτων μέσα στην Κοινότητα, τέλος δε, η χρησιμοποίηση ορισμένων εν μέρει μη αποδοτικών ή πεπαλαιωμένων εγκαταστάσεων σε μερικές περιοχές της Κοινότητας.

Η συνδυασμένη δράση αυτών των παραγόντων είχε ως αποτέλεσμα πλεόνασμα παραγωγής και πτώση των τιμών και συνεπώς μείωση των κερδών, η οποία με τη σειρά της είχε ως επακόλουθο πωλήσεις με ζημία και έντονο ανταγωνισμό μεταξύ των διαφόρων επιχειρήσεων σιδήρου και χάλυβα. Επειδή η επιβίωση πολλών από τις επιχειρήσεις αυτές απειλήθηκε σοβαρά, όλα τα κράτη μέλη συμφώνησαν, σε λίγο πολύ μεγάλη έκταση, να χορηγήσουν ενισχύσεις προκειμένου να αντιμετωπιστεί αυτή η κατάσταση κρίσεως ή να αμβλυνθούν οι επιπτώσεις της.

Ενόψει αυτής της εξελίξεως η Επιτροπή, περί το τέλος του 1977 ανήγγειλε σειρά μέτρων που αποσκοπούν στην αναδιάρθρωση του εν λόγω τομέα, μεταξύ των οποίων περιελαμβάνετο η επεξεργασία ενός συστήματος ενισχύσεων, βάσει του άρθρου 95, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, το οποίο θα καθιστούσε δυνατό το συντονισμό σε κοινοτικό επίπεδο των κρατικών ενισχύσεων. Το σύστημα αυτό θα διασφάλιζε ότι οι ενισχύσεις θα εξυπηρετούσαν μία κατά βάθος αναδιάρθρωση και δεν θα προκαλούσαν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού αντίθετες προς το κοινό συμφέρον (Δελτίο ΕΚ 12-1977, σ. 8, και 4-1978, σ. 46).

Ενόψει, ακριβώς, μιας τέτοιας υποχρεωτικής ρυθμίσεως στον τομέα αυτόν, η Επιτροπή, με σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου, θέσπισε, με την απόφαση 257/80/ΕΚΑΧ, της 1ης Φεβρουαρίου 1980 (ΡΒ 1980, L 29, σ. 5) κοινοτικούς κανόνες σχετικά με τις ενισχύσεις υπέρ της βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα. Σύμφωνα με τη γενική απόφαση 2320/81/ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 7ης Αυγούστου 1981 (ΕΕ L 228, σ. 14) η ρύθμιση αυτή αντικαταστάθηκε από μία νέα τροποποιημένη ρύθμιση (στο εξής: δεύτερος κώδικας ενισχύσεων) η οποία, σύμφωνα με το άρθρο της 13 ισχύει μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 1985.

II.2. *Δεύτερος κώδικας ενισχύσεων*

Σύμφωνα με τις δύο πρώτες αιτιολογικές σκέψεις του, με τον εν λόγω κώδικα επιδιώκονται κυρίως δύο στόχοι: η διακοπή της παροχής ενισχύσεων υπό οποιαδήποτε μορφή και η αποκατάσταση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα με αναδιάρθρωση, συμπεριλαμβανομένης και της μειώσεως της ικανότητας παραγωγής.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του κώδικα, η Επιτροπή αποφασίζει, στο πλαίσιο ενιαίας διαδικασίας, αν τα σχέδια ενισχύσεων, τα οποία, σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρέπει να της κοινοποιηθούν το βραδύτερο μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 1982, « μπορούν να θεωρούνται συμβιβάσιμα με την καλή λειτουργία της κοινής αγοράς ». Σε καταφατική περίπτωση πρόκειται για « κοινοτικές ενισχύσεις », χαρακτηρισμός που γίνεται μόνο εφόσον συντρέχουν οι γενικές προϋποθέσεις που προβλέπει το άρθρο 2, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται π.χ. η προϋπόθεση ότι η ενδιαφερόμενη επιχείρηση πρέπει να εφαρμόσει πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως και ότι δεν πρέπει να καταβληθούν ενισχύσεις μετά την 31η Δεκεμβρίου 1985. Εξάλλου, τα σχέδια ενισχύσεων πρέπει να πληρούν τις λεπτομερείς προϋποθέσεις των άρθρων 3 έως 7, η αυστηρότητα των οποίων εξαρτάται από το είδος των σχεδιαζόμενων ενισχύσεων. Προς το σκοπό αυτόν οι προαναφερθείσες διατάξεις διακρίνουν μεταξύ επενδυτικών ενισχύσεων (άρθρο 3), ενισχύσεων για το κλείσιμο εγκαταστάσεων (άρθρο 4), ενισχύσεων για τη λειτουργία (άρθρο 5), επειγουσών ενισχύσεων (άρθρο 6) και ενισχύσεων για την έρευνα και την ανάπτυξη (άρθρο 7).

Σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 2, η Επιτροπή έχει την υποχρέωση να ζητεί τη γνώμη των κρατών μελών επί των « πλέον σημαντικών προγραμμάτων ενισχύσεων », πριν λάβει απόφαση σχετικώς. Η ενδεχόμενη έγκριση ενισχύσεων που έχουν κοινοποιηθεί πρέπει να έχει δοθεί το βραδύτερο μέχρι την 1η Ιουλίου 1983 (άρθρο 2, παράγραφος 1). Όπως, τέλος, συνάγεται από το άρθρο 12, οι προθεσμίες που προβλέπουν τα άρθρα 2, 5, 6 και 8, παράγραφος 1, μπορούν να τροποποιηθούν μόνο με « σύμφωνη ομόφωνη γνώμη » του Συμβουλίου.

II.3. *Η αφορμή της παρούσας προσφυγής: οι αποφάσεις της Επιτροπής, της 29ης Ιουνίου 1983*

Βάσει του δεύτερου κώδικα, η Επιτροπή εξέδωσε στις 29 Ιουνίου 1983 διάφορες αποφάσεις που απευθύνονται προς τις κυβερνήσεις της Γερμανίας, του Βελγίου, της Μεγάλης Βρετανίας, της Γαλλίας, της Ελλάδας, της Ιρλανδίας, της Ιταλίας, του Λουξεμβούργου και της Ολλανδίας. Με τις εννέα αυτές αποφάσεις, η Επιτροπή ενέκρινε τη χορήγηση στα οικεία κράτη μέλη ενισχύσεων όλων των τύπων που προαναφέρθηκαν, εκτός από « επείγουσες ενισχύσεις ». Σύμφωνα με το άρθρο 6 του κώδικα, ενισχύσεις αυτού του τύπου δεν μπορούν πλέον να εγκριθούν μετά την 31η Δεκεμβρίου 1981.

Οι αποφάσεις της Επιτροπής, της 29ης Ιουνίου 1983, αφορούν συνολικώς ενισχύσεις ύψους μέχρι 21,9 δισεκατομμυρίων ECU και συνεπάγονται μείωση της παραγωγικής ικανότητας προϊόντων θερμής ελάσεως κατά 26,7 εκατομμύρια τόνους (για όλη την περίοδο από το 1980 έως το 1985). Σύμφωνα με τα λεπτομερέστερα στοιχεία που αναφέρθηκαν κατά την προφορική διαδικασία το προαναφερθέν ποσό ενισχύσεως για όλη την περίοδο 1980-1985 (την οποία αφορά η προαναφερθείσα μείωση της παραγωγικής ικανότητας) πρόκειται να ανέλθει σε 33 δισεκατομμύρια ECU.

Σύμφωνα με τους « γενικούς στόχους στον τομέα του χάλυβα » για το διάστημα 1980-1985, η Επιτροπή εκτιμά το πλεόνασμα παραγωγικής ικανότητας προϊόντων θερμής ελάσεως στην Κοινότητα, για το 1985, σε 47,9 εκατομμύρια τόνους περίπου. Ωστόσο, όπως προκύπτει από τη δικογραφία, το Συμβούλιο, σε ανεπίσημη σύνοδό του στη Δανία, στις 17 και 18 Σεπτεμβρίου 1982, συμφώνησε να θέσει

η Επιτροπή ως άμεσο στόχο της αναδιάρθρωσης τον περιορισμό της παραγωγικής ικανότητας μόνο κατά 30 έως 35 εκατομμύρια τόνους, γεγονός που θα επέτρεπε, κατά τα στοιχεία που παρασχέθηκαν στην προφορική διαδικασία, μέσο βαθμό εκμεταλλεύσεως των εγκαταστάσεων περίπου 70 %.

Η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί την ακρίβεια αυτών των αριθμών, αιτιάται, όμως, την Επιτροπή για την άνιση κατανομή του βάρους της αναδιαρθρώσεως, στην οποία προέβη με την απόφασή της της 29ης Ιουνίου 1983. Η προσφυγή ακυρώσεως, που στηρίζεται στο άρθρο 33, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, στρέφεται μόνο κατά των αποφάσεων που απευθύνονται στις κυβερνήσεις του Βελγίου, της Μεγάλης Βρετανίας, της Γαλλίας και της Ιταλίας. Οι αποφάσεις αυτές εγκρίνουν συνολικά ενισχύσεις ύψους 17,5 δισεκατομμυρίων ECU (έναντι ενισχύσεων 27,5 δισεκατομμυρίων ECU, για τα προαναφερθέντα κράτη μέλη για όλη την περίοδο από το 1980 έως το 1985), υπό την προϋπόθεση ότι τα εν λόγω κράτη μέλη θα μειώσουν την παραγωγική τους ικανότητα κατά 18,7 εκατομμύρια τόνους, κατά την περίοδο 1980-1985. Κατά την άποψη της προσφεύγουσας οι ενισχύσεις που εγκρίθηκαν είναι υπερβολικά υψηλές σε σχέση με την επιβληθείσα υποχρέωση περιορισμού της παραγωγικής ικανότητας. Εξάλλου, η δυσαναλογία αυτή ευνοεί τις χαλυβουργικές βιομηχανίες των τεσσάρων κρατών μελών που προαναφέρθηκαν, οι οποίες ήδη από πολλά χρόνια επιδοτούνται σε σημαντικό βαθμό.

II.4. *Το αντικείμενο της διαφοράς*

Με το *δικόγραφο της προσφυγής* της η *προσφεύγουσα* ζητεί, πρωτίστως, την ακύρωση των προσβαλλομένων αποφάσεων και σε περίπτωση ακυρώσεώς τους, να καθορίσει το ίδιο το Δικαστήριο τις αρχές και τις κατευθυντήριες ιδέες που πρέπει να τηρήσει η Επιτροπή κατά την έγκριση ενισχύσεων βάσει του κοινοτικού δικαίου.

Στην *απάντησή* της, η προσφεύγουσα αναμόρφωσε το αίτημά της, διευκρινίζοντας ότι ζητεί τη μερική ακύρωση των προσβαλλόμενων αποφάσεων, καθόσον με αυτές κρίνονται συμβιβάσιμες με την Κοινή Αγορά ενισχύσεις, οι οποίες δεν έχει αποδειχθεί ότι είναι απαραίτητες για την υλοποίηση των σχεδίων αναδιαρθρώσεως των εν λόγω τεσσάρων κρατών μελών.

Στην *ανταπάντησή* της, η *Επιτροπή* ζητεί να απορριφθεί η προσφυγή ως απαράδεκτη, καθόσον αφορά το κύριο αίτημα, όπως αναμορφώθηκε, για το λόγο ότι αυτό είναι αόριστο.

Επί των αιτημάτων της προσφεύγουσας θα επανέλθω (βλ. μέρος III αυτών των προτάσεων).

II.5. *Διαδικασία*

Η προσφυγή πρωτοκολλήθηκε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 22 Σεπτεμβρίου 1983.

Με δικόγραφο που πρωτοκολλήθηκε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 25 Ιανουαρίου 1984 η Wirtschaftvereinigung Eisen- und Stahlindustrie, μία ένωση των γερμανικών επιχειρήσεων σιδήρου και χάλυβα, που σκοπός της είναι να προασπίζει τα κοινά συμφέροντα των μελών της, ζήτησε να της επιτραπεί να παρέμβει υπέρ της προσφεύγουσας. Το Δικαστήριο έκανε δεκτό το αίτημά της με Διάταξη της 29ης Φεβρουαρίου 1984.

Η έγγραφη διαδικασία εξελίχθηκε κανονικά.

Το Δικαστήριο, κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και μετά από ακρόαση του γενικού εισαγγελέα, αποφάσισε την έναρξη της προφορικής διαδικασίας χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων. Ζήτησε, ωστόσο, από τους διαδίκους να απαντήσουν γραπτώς σε ορισμένες ερωτήσεις· οι διάδικοι ανταποκρίθηκαν εντός της ταχθείσης προθεσμίας.

III. Αιτήματα των διαδίκων

Η *κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας (προσφεύγουσα)* ζητεί από το Δικαστήριο με την απάντησή της:

1) Να ακυρώσει τις αποφάσεις 83/391/ΕΟΚ, ΕΚΑΧ, 83/393/ΕΚΑΧ, 83/396/ΕΚΑΧ και 83/399/ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 29ης Ιουνίου 1983, καθόσον δέχονται ότι συμβιβάζονται με την Κοινή Αγορά ενισχύσεις που δεν έχει αποδειχθεί ότι είναι απαραίτητες για την υλοποίηση των σχεδίων αναδιαρθρώσεως της βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα στις τέσσερις χώρες — από την απάντηση της γερμανικής κυβερνήσεως σε ερώτηση του Δικαστηρίου δεν συνάγεται σαφώς αν παραιτήθηκε από το κύριο αίτημά της· κατά την προφορική διαδικασία δηλώθηκε ότι παραμένει το αρχικό κύριο αίτημα: η νέα διατύπωση που περιέχεται στην απάντηση έχει επικουρικό μόνο χαρακτήρα.

2) Επικουρικώς: να ακυρώσει τις αποφάσεις, καθόσον το ύψος των ενισχύσεων που εγκρίθηκαν για τα επιμέρους κράτη μέλη υπερβαίνει το ύψος των ενισχύσεων που κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 1982.

3) Να καταδικάσει την καθής στα δικαστικά έξοδα.

Η *Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (καθής)* ζητεί από το Δικαστήριο με την ανταπάντησή της:

1) Να απορρίψει την προσφυγή ως απαράδεκτη και επικουρικώς ως αβάσιμη·

2) Να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

IV. Ισχυρισμοί και επιχειρήματα των διαδίκων

IV.1. *Περίληψη*

Στην *απάντησή* της, η *προσφεύγουσα* διευκρινίζει ότι σκοπός της προσφυγής δεν είναι να επιτύχει μικρότερη μείωση της παραγωγής ή περισσότερες ενισχύσεις για τη γερμανική βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα. Εκείνο που επιδιώκει με την προσφυγή αυτή είναι αντιθέτως να λάβουν λιγότερες ενισχύσεις οι επιχειρήσεις σιδήρου και χάλυβα στο Βέλγιο, τη Γαλλία, την Ιταλία και το Ηνωμένο Βασίλειο και να προβούν σε εντονότερη μείωση της παραγωγικής τους ικανότητας. Προς τούτο ζητεί, *πρωτίστως*, την ακύρωση των επιδίκων αποφάσεων, καθόσον η Επιτροπή ενέκρινε ενισχύσεις, οι οποίες δεν είναι απολύτως αναγκαίες.

Προς στήριξη του αιτήματος αυτού επικαλείται κυρίως έναν και μόνο ισχυρισμό που αναφέρεται στην παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, καθόσον η Επιτροπή ευνοεί σαφώς τις επιχειρήσεις σιδήρου και χάλυβα των τεσσάρων προαναφερόμενων κρατών μελών εγκρίνοντας ενισχύσεις οι οποίες υπερβαίνουν κατά πολύ αυτό που είναι αναγκαίο για την υλοποίηση των μέτρων περιορισμού της παραγωγικής ικανότητας, ενώ αντιθέτως απαιτεί από τις γερμανικές επιχειρήσεις σιδήρου και χάλυβα περιορισμούς της παραγωγικής ικανότητας ιδιαίτερα υψηλούς σε σχέση με τις ενισχύσεις που εγκρίθηκαν. Από την άποψη αυτή η προσφεύγουσα αιτιάται κυρίως την Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη της, κατά την κατανομή των μειώσεων της παραγωγικής ικανότητας, ούτε τις σημαντικές ενισχύσεις που έλαβαν ήδη οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις πριν από την έκδοση των επίδικων αποφάσεων ούτε τις προσπάθειες αναδιαρθρώσεως που έγιναν πολύ πριν το 1980 και χωρίς καμία δημόσια ενίσχυση από ελάχιστα ή καθόλου επιδοτούμενες επιχειρήσεις, όπως οι επιχειρήσεις της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Με άλλες λέξεις, κατά την έκδοση των επιδίκων αποφάσεων η Επιτροπή χρησιμοποίησε δύο μέτρα και δύο σταθμά.

Σε απάντηση ερωτήσεως του Δικαστηρίου, η προσφεύγουσα ανέφερε ότι της είναι αδύνατο να προσδιορίσει επακριβώς, κατά επιχείρηση και κατά τύπο ενισχύσεως, κατά πόσο είναι υπερβολικές οι επίδικες ενισχύσεις σε σχέση με την ποσοστιαία κατά τόνους μείωση της

παραγωγικής ικανότητας. Πάντως αυτό δεν έχει εν πάση περιπτώσει σημασία, καθόσον το ποσό των ενισχύσεων αυτών υπερβαίνει το ποσό των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν στη γερμανική βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα, κατά τα έτη 1980 έως 1985, για κάθε τόνο μειώσεως της παραγωγικής ικανότητας.

Προκειμένου να αποδείξει ότι οι επίδικες αποφάσεις δημιουργούν δυσμενείς διακρίσεις σε βάρος της γερμανικής βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα, η προσφεύγουσα, με τα διάφορα δικόγραφά της, προσκομίζει αριθμητικά στοιχεία τα οποία συνοπτικά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα:

	Το σύνολο των ενισχύσεων που εγκρίθηκαν ανά κράτος μέλος, κατά τα έτη 1980-1985 (σε εκατομμύρια ECU) (Συνολικό ποσό για όλα τα κράτη μέλη: 33 δισεκατομμύρια ECU)	Το σύνολο των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν κατά τα έτη 1980-1985 σε σύγκριση με τη βασική ικανότητα κατά το έτος 1980 (ενίσχυση ανά τόνο βασικής ικανότητας)	Το σύνολο των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν κατά τα έτη 1980-1985 σε σύγκριση με τις μειώσεις παραγωγικής ικανότητας που πραγματοποιήθηκαν ή έγιναν αποδεκτές κατά το διάστημα αυτό (ενίσχυση ανά τόνο μειώσεως)	Σχέση μεταξύ των ενισχύσεων που εγκρίθηκαν ανά κράτος μέλος και των ενισχύσεων που εγκρίθηκαν συνολικώς κατά τα 1980-1985	Μείωση της παραγωγικής ικανότητας που απαιτείται ανά κράτος μέλος (σε εκατομμύρια τόνους) σε σχέση με τη συνολική μείωση που απαιτείται για τα έτη 1980-1985 (26,7 εκατομμύρια τόνοι)
ΟΔ Γερμανίας	4,314	191 DM	578 ECU	13,1%	6,010 (22,5%)
Βέλγιο	3,887	571 DM	1 252 ECU	11,8%	3,105 (11,6%)
Γαλλία	7,613	667 DM	1 433 ECU	23,0%	5,311 (19,9%)
Ηνωμένο Βασίλειο	5,759	593 DM	1 282 ECU	17,4%	4,500 (16,8%)
Ιταλία	10,270	666 DM	1 760 ECU	31,1%	5,834 (21,8%)

Επικουρικώς η προσφεύγουσα ζητεί τη μερική ακύρωση των προσβαλλομένων αποφάσεων καθόσον το ύψος των ενισχύσεων που εγκρίθηκαν υπερβαίνει το ποσό των ενισχύσεων που κοινοποιήθηκαν μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 1982 (ημερομηνία μέχρι την οποία πρέπει να έχουν γίνει, σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 1, του δεύτερου κώδικα, όλες οι ανακοινώσεις προγραμμάτων ενισχύσεων). Κατά τους ισχυρισμούς της, μεταξύ του συνολικού ποσού των ενισχύσεων που εγκρίθηκαν με τις επίδικες αποφάσεις και του ποσού των ενισχύσεων που είχαν ανακοινωθεί στην Επιτροπή πριν από την ανωτέρω ημερομηνία, υπάρχει μία διαφορά 7,5 δισεκατομμυρίων ECU περίπου. Η Επιτροπή όμως δεν είχε την εξουσία να εγκρίνει ενισχύσεις που ανακοινώθηκαν μετά την εν λόγω προθεσμία, διότι η προθεσμία αυτή είναι αποκλειστική. Την άποψή της αυτή η προσφεύγουσα στηρίζει στο άρθρο 12, παράγραφος 1, του κώδικα, σύμφωνα με το οποίο, μεταξύ άλλων, η προθεσμία που προβλέπει το άρθρο 8, παράγραφος 1, μπορεί να τροποποιηθεί μόνο με ομόφωνη σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου. Εξάλλου, η προσφεύγουσα πληροφορήθηκε για πρώτη φορά την αύξηση των ενισχύσεων με τη δημοσίευση των επίδικων αποφάσεων. Επομένως, δεν είχε τη δυνατότητα να λάβει θέση επί της αυξήσεως αυτής, μολονότι η Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κώδικα ήταν υποχρεωμένη να ζητήσει τη γνώμη των κρατών μελών σχετικά με τα προγράμματα ενισχύσεων που είχαν κοινοποιηθεί μετά τις 30 Σεπτεμβρίου 1980. Υπό τις περιστάσεις αυτές οι επίδικες αποφάσεις είναι παράνομες λόγω παραβάσεως διαδικαστικών διατάξεων, ιδίως των διατάξεων του άρθρου 8, παράγραφοι 1 και 2, του κώδικα.

Η *καθής* διατυπώνει, καταρχάς, αμφιβολίες για το παραδεκτό της προσφυγής και αναπτύσσει, κατόπιν, τέσσερα επιχειρήματα κατά των

ισχυρισμών της προσφεύγουσας σχετικά με το *κύριο αίτημα*. Ισχυρίζεται, πρώτον, ότι ο δεύτερος κώδικας ενισχύσεων δεν προβλέπει ανώτατο όριο του ύψους των ενισχύσεων που μπορούν να εγκριθούν, ούτε καθιερώνει μια ενιαία και οιονεί μαθηματική σχέση μεταξύ των ενισχύσεων που εγκρίνονται και των αναγκαίων μειώσεων της παραγωγικής ικανότητας· η χρησιμοποίηση μιας τέτοιας ενιαίας σχέσεως αντίκειται, εξάλλου, προς την υποχρέωση της Επιτροπής να λαμβάνει υπόψη της, κατά την εξέταση των προγραμμάτων ενισχύσεων, διάφορους παράγοντες, όπως τις προσπάθειες που έχουν καταβληθεί για την αναδιάρθρωση, την ένταση των ενισχύσεων, τα διαρθρωτικά προβλήματα της οικείας περιοχής κλπ. Τέλος, σκοπός του δεύτερου κώδικα ενισχύσεων είναι η κατάργηση των κρατικών ενισχύσεων και όχι η πλήρης εξάλειψη του πλεονάσματος παραγωγικής ικανότητας της Κοινότητας. Εξάλλου, οι περιφερειακές και κοινωνικές επιπτώσεις των προσπαθειών της Κοινότητας θα ήταν ασυμβίβαστες με τις γενικές αρχές του δεύτερου κώδικα ενισχύσεων αν ο στόχος της αναδιαρθρώσεως (30 έως 35 εκατομμύρια τόνοι σύμφωνα με το στόχο που συμφωνήθηκε το 1982), επρόκειτο να υλοποιηθεί μόνο σε βάρος των ισχυρώς επιδοτούμενων επιχειρήσεων. Τέλος, οι αποφάσεις της 29ης Ιουνίου 1983 στηρίζονται σε μία δίκαιη κατανομή του βάρους της αναδιαρθρώσεως, εφόσον οι ισχυρώς επιδοτούμενες επιχειρήσεις οφείλουν να προβούν στις μεταγαλύτερες μειώσεις της παραγωγικής ικανότητας. Η Επιτροπή παραπέμπει σχετικά στα ακόλουθα αριθμητικά στοιχεία:

	Ενισχύσεις που εγκρίθηκαν με τις αποφάσεις της 29ης Ιουνίου 1983 (σε δισεκατομμύρια ECU)	Μείωση της παραγωγικής ικανότητας που επιβάλλουν οι αποφάσεις της 29ης Ιουνίου 1983 (σε εκατομμύρια τόνους)	Ποσοστό του κάθε κράτους μέλους από τη συνολική παραγωγική ικανότητα της Κοινότητας κατά το 1980	Μερίδιο του κάθε κράτους μετά τη διενεργηθείσα μείωση της παραγωγικής ικανότητας που επιβάλλουν οι αποφάσεις της 29ης Ιουνίου 1983	Ποσοστό μειώσεως της παραγωγικής ικανότητας που αναλογεί σε κάθε κράτος μέλος (μέσος όρος μειώσεως της παραγωγικής ικανότητας στην Κοινότητα 15,9%)
ΟΔ Γερμανίας	3,614	1,1	31,6%	33,1%	11,3%
Βέλγιο	2,330	3,1	9,5%	9,1%	19,4%
Γαλλία	3,943	5,3	15,9%	15,2%	19,7%
Ηνωμένο Βασίλειο	2,674	4,5	13,5%	12,9%	19,7%
Ιταλία	8,609	5,8	21,5%	21,4%	16,1%

Κατά την προφορική διαδικασία και προς καλύτερη κατανόηση, η προσφεύγουσα υπογράμμισε ότι το ύψος των 1,1 εκατομμυρίων τόνων μειώσεως της παραγωγικής ικανότητας για τη Γερμανία, διαφορετικά από ό,τι το ύψος των 6 εκατομμυρίων τόνων που αναφέρεται στον πρώτο πίνακα, αφορά αποκλειστικώς τις υψηλώς επιδοτούμενες γερμανικές επιχειρήσεις σιδήρου και χάλυβα.

Ως προς το *επικουρικό αίτημα* της προσφεύγουσας η Επιτροπή στην *ανταπάντησή* της παραδέχεται ότι μετά τις 30 Σεπτεμβρίου 1982 αυξήθηκαν οι ενισχύσεις και ότι δεν ζήτησε και πάλι τη γνώμη των κρατών μελών· σε γραπτή ερώτηση του Δικαστηρίου η Επιτροπή απάντησε ότι πρόκειται για αύξηση των ποσών των ενισχύσεων που είχαν ήδη ανακοινωθεί προηγουμένως. Επιπλέον η ημερομηνία της 1ης Ιουλίου 1983 αποτελεί πράγματι την ημερομηνία λήξεως της προθεσμίας, διότι μετά από το χρονικό αυτό σημείο, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κώδικα ενισχύσεων, δεν μπορεί πλέον να εγκριθεί καμία ενίσχυση. Δεν ζήτησε δε τη γνώμη των κρατών

μελών ως προς την αύξηση των επίδικων ενισχύσεων ακριβώς για να μην παραβιάσει την προθεσμία αυτή. Τέλος, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή υποχρεούται να συζητά με τα κράτη μέλη τα υπέρ και τα κατά των προγραμμάτων ενισχύσεων. Με το άρθρο 8, παράγραφος 2, δεν επιδιώκεται πράγματι να διασφαλιστεί η συμμετοχή των κρατών μελών στην εσωτερική διαδικασία λήψεως αποφάσεων της Επιτροπής.

Η *Wirtschaftsvereinigung Eisen- und Stahlindustrie* (παρεμβαίνουσα) υπογραμμίζει κυρίως το υπερβολικό ύψος των επιδίκων ενισχύσεων σε σχέση με τη μείωση της παραγωγικής ικανότητας που επιβάλλεται και διατυπώνει την ίδια με την προσφεύγουσα άποψη. Στα παραρτήματα του υπομνήματός της, πάντως, έθεσε στη διάθεση του Δικαστηρίου και άλλα ενδιαφέροντα αριθμητικά στοιχεία.

IV.2. *Επί του παραδεκτού*

Ως προς τη μεταβολή του κυρίου αιτήματος της προσφεύγουσας, η *Επιτροπή* στην *απάντησή* της εκθέτει ότι δεν έχει, καταρχήν, καμία αντίρρηση για την «ποσοτική μεταβολή» του αιτήματος της προσφυγής, εφόσον δεν μεταβάλλεται η έκταση του αντικειμένου της διαφοράς. Στην προκειμένη περίπτωση η προϋπόθεση αυτή δεν συντρέχει, διότι η προσφεύγουσα δεν προσδιόρισε τα μέρη των προσβαλλόμενων αποφάσεων των οποίων εξακολουθεί να ζητεί την ακύρωση στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας. Ο προσδιορισμός αυτός είναι ακόμη περισσότερο αναγκαίος, καθόσον οι εν λόγω αποφάσεις περιέχουν πολυάριθμες λεπτομέρειες και διαφορετικές προϋποθέσεις ανάλογα με τον τύπο των ενισχύσεων και τις επιχειρήσεις προς τις οποίες χορηγούνται.

Κατά την Επιτροπή, η προσφεύγουσα επιχειρεί να εξαρτήσει την έκταση του αιτήματός της από το αποτέλεσμα του ελέγχου νομιμότητας των προσβαλλόμενων αποφάσεων από το Δικαστήριο. Η ενέργεια αυτή είναι απολύτως απαράδεκτη· προσφυγές ακυρώσεως είναι παραδεκτές μόνο όταν προσδιορίζουν χωρίς αιρέσεις, σαφώς και οριστικώς, την απόφαση της οποίας ζητείται η ακύρωση, και κατά συνέπεια και το αντικείμενο της διαφοράς.

Κατά την άποψη της Επιτροπής, η μεταβολή του κυρίου αιτήματος καθιστά απαράδεκτο και το επικουρικό αίτημα, καθόσον αίρει τον χαρακτήρα του ως αιτήματος μερικής ακυρώσεως. Εξάλλου, δεν μπορεί να εξαναγκαστεί το Δικαστήριο, με ένα τέτοιο διαμελισμό του αιτήματος, να στηρίξει ενδεχομένως τη μερική ακύρωση των προσβαλλόμενων αποφάσεων κυρίως σε λόγους που ανάγονται στο ουσιαστικό δίκαιο, όταν στο ίδιο αποτέλεσμα θα οδηγούσε και ο έλεγχος της τηρήσεως των διαδικαστικών διατάξεων, όπως ζητείται με το επικουρικό αίτημα.

Κατά την προφορική διαδικασία η Επιτροπή προς περαιτέρω θεμελίωση του απαραδέκτου του επικουρικού αιτήματος, ισχυρίστηκε ότι δεν πρόκειται για επικουρικό αλλά για εναλλακτικό αίτημα. Ενώ το κύριο αίτημα στηρίζεται σε επιχειρήματα που ανάγονται στο ουσιαστικό δίκαιο, το επικουρικό αίτημα στηρίζεται αποκλειστικώς σε επιχειρήματα τυπικού χαρακτήρα.

Για τους λόγους αυτούς η Επιτροπή ζητεί να απορριφθεί η προσφυγή ως απαράδεκτη, τόσο ως προς το κύριο όσο και ως προς το επικουρικό αίτημα της προσφεύγουσας. Επικουρικώς ζητεί να ελεγχθούν οι επίδικες αποφάσεις μόνο από την άποψη της ενδεχόμενης παραβάσεως των διαδικαστικών κανόνων που επικαλείται η προσφεύγουσα προς στήριξη του επικουρικού της αιτήματος.

Σε απάντηση των ερωτήσεων που έθεσε το Δικαστήριο η *προσφεύγουσα* τονίζει, καταρχάς, ότι η προσφυγή, υπό τη νέα διατύπωση του κυρίου αιτήματος, δεν περιορίζεται στο να επιτύχει την έγκριση από την Επιτροπή ορισμένου τύπου ενισχύσεων (κυρίως ενισχύσεων για τη λειτουργία): Σκοπός της μεταβολής αυτής ήταν να διευκρινιστεί ότι η ομοσπονδιακή κυβέρνηση δεν θεωρεί αθέμιτες όλες τις ενισχύσεις, αλλά ότι αντιθέτως συμφωνεί για τη χορήγηση του μέρους εκείνου των εγκεκριμένων επιδοτήσεων που είναι, χωρίς

αμφιβολία, απαραίτητες για την υλοποίηση των μέτρων αναδιαρθρώσεως. Το γεγονός ότι στρέφεται κατά των επίδικων ενισχύσεων, κυρίως λόγω της δυσαναλογίας τους σε σχέση με τις μειώσεις της παραγωγικής ικανότητας που επιβάλλονται, δεν σημαίνει ότι παραιτείται από τους ισχυρισμούς της, σύμφωνα με τους οποίους οι ενισχύσεις αυτές είναι υπερβολικά υψηλές σε σχέση με εκείνες που εγκρίθηκαν για τα άλλα κράτη μέλη.

Η δυσαναλογία των επιδίκων ενισχύσεων γίνεται σαφής από τη μεταχείριση που συνιστά διάκριση σε βάρος των επιχειρήσεων σιδήρου και χάλυβα των άλλων κρατών μελών που έχει ως συνέπεια η χορήγησή τους. Η προσφεύγουσα διευκρινίζει σχετικά ότι η Επιτροπή ζήτησε από τη γερμανική βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα να μειώσει την παραγωγική της ικανότητα κατά 6,01 εκατομμύρια τόνους, αντί ενισχύσεων συνολικού ύψους 4,3 δισεκατομμυρίων ECU. Αντιστοιχούν δηλαδή 720 ECU περίπου σε κάθε τόνο μειώσεως της παραγωγικής ικανότητας. Εφόσον αυτό είναι η σχέση αναλογίας που ισχύει για τις γερμανικές επιχειρήσεις δεν γίνεται αντιληπτό γιατί εγκρίθηκαν για άλλα κράτη μέλη υψηλότερες ενισχύσεις ανά τόνο μειώσεως της παραγωγικής ικανότητας. Με άλλες λέξεις: Η προσφεύγουσα είναι της γνώμης ότι οι προσβαλλόμενες αποφάσεις πρέπει να ακυρωθούν καθόσον με αυτές εγκρίνονται ενισχύσεις, το ύψος των οποίων υπερβαίνει τα 720 ECU ανά τόνο μειώσεως της παραγωγικής ικανότητας.

Για να γίνει περισσότερο κατανοητή η εφαρμογή του μέτρου αυτού στις επίδικες αποφάσεις η προσφεύγουσα παραθέτει τον ακόλουθο συνοπτικό πίνακα:

	Μείωση της παραγωγικής ικανότητας που απαιτείται από κάθε κράτος μέλος (σε εκατομμύρια τόνους) κατά τα έτη 1980-1985	Συνολικό ύψος των ενισχύσεων που εγκρίθηκαν ανά κράτος μέλος (σε δισεκατομμύρια ECU)	Συνολικό ύψος των ιδίων ενισχύσεων (σε δισεκατομμύρια ECU) με την εφαρμογή της προτεινόμενης σχέσης αναλογίας: 720 ECU ανά τόνο μειώσεως της παραγωγικής ικανότητας	Ενισχύσεις που δεν αποδείχθηκε ότι είναι αναγκαίες (σε δισεκατομμύρια ECU)
Βέλγιο	3,105	3,887	2,236	1,651
Γαλλία	5,311	7,613	3,824	3,789
Ηνωμένο Βασίλειο	4,500	5,759	3,240	2,519
Ιταλία	5,834	10,270	4,200	6,070

IV.3. *Επί του κυρίου αιτήματος*

Επιχειρήματα της προσφεύγουσας

Η *προσφεύγουσα* υποστηρίζει ότι το δυσανάλογο ύψος και οι δυσμενείς διακρίσεις που εισάγουν οι επίδικες ενισχύσεις επιρρωνύονται ακόμη περισσότερο από τις ακόλουθες περιστάσεις:

α) οι γερμανικές επιχειρήσεις σιδήρου και χάλυβα κατέβαλαν προσπάθειες ήδη πολύ πριν από το 1980 να μειώσουν την πλεονάζουσα παραγωγική τους ικανότητα, με δικά τους μέσα, ενώ άλλες επιχειρήσεις διπλασίασαν ή ακόμα και τριπλασίασαν την παραγωγική τους ικανότητα·

β) αντί να προσαρμοστούν εγκαίρως στις νέες απαιτήσεις της αγοράς σιδήρου και χάλυβα, οι επιχειρήσεις των τεσσάρων κρατών μελών, με τη βοήθεια των κρατικών επιδοτήσεων που ελάμβαναν επί σειρά ετών, διατήρησαν σε λειτουργία αντιοικονομικές και πεπαλαιωμένες εγκαταστάσεις·

γ) κατά την έκδοση των επιδίκων αποφάσεων, η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της ούτε τις προσπάθειες αναδιαρθρώσεως που κατέβαλαν πριν από το 1980 οι γερμανικές βιομηχανίες σιδήρου και χάλυβα ούτε τις σημαντικές ενισχύσεις που είχαν λάβει οι

επιχειρήσεις των τεσσάρων εν λόγω κρατών μελών·

δ) η παράλειψη να ληφθούν υπόψη οι προγενέστερες προσπάθειες των επιχειρήσεων οι οποίες ήδη από ετών είχαν συμπεριφερθεί κατά τρόπο πιο σύμφωνο προς τις απαιτήσεις της αγοράς απ' ό,τι άλλες επιχειρήσεις ισοδυναμεί με νομιμοποίηση, και μάλιστα με επιβράβευση της παράνομης πρακτικής που ακολούθησαν στον τομέα των ενισχύσεων τα εν λόγω τέσσερα κράτη μέλη.

Σχετικά με τα αριθμητικά στοιχεία που παρέθεσε η Επιτροπή, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι δεν μπορούν βεβαίως να αντικρούσουν την άποψή της ότι εν προκειμένω υπάρχει δυσμενής διάκριση σε βάρος της γερμανικής βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα. Πράγματι, οι υπολογισμοί της Επιτροπής, σε ό,τι αφορά την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στηρίζονται απλώς στις μειώσεις παραγωγικής ικανότητας που επέβαλε η απόφαση της 29ης Ιουνίου 1983. Οι μειώσεις αυτές, όμως, αφορούν μία μόνο επιχείρηση (Arbed Saarstahl). Αν, όμως, ληφθούν υπόψη οι συνολικές μειώσεις που επιβλήθηκαν στη γερμανική βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα κατά το χρονικό διάστημα 1980-1985 (6,01 εκατομμύρια τόνοι), το συμπέρασμα είναι τελείως διαφορετικό, όπως σαφώς προκύπτει από τα αριθμητικά στοιχεία που προσκόμισε η προσφεύγουσα.

Το κύριο αίτημα, όπως διευκρινίστηκε κατά τα πιο πάνω στο απαντητικό υπόμνημα, θεμελιώθηκε νομικά στις σελίδες 32 και 33 του δικογράφου της προσφυγής και 9 έως και 18 του απαντητικού υπομνήματος, με τον ισχυρισμό ότι αντίκειται στα άρθρα 2 έως 5 του κώδικα ενισχύσεων στη χαλυβουργία η έγκριση ενισχύσεων που δεν είναι απαραίτητες για την αναδιάρθρωση και δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη για έγκριση βάσει των προαναφερθέντων άρθρων του κώδικα ενισχύσεων.

Επιχειρήματα της Επιτροπής

Κατά την *Επιτροπή* τα αριθμητικά στοιχεία, στα οποία αναφέρεται η προσφεύγουσα σχετικά με τις ενισχύσεις που λαμβάνουν οι διάφορες επιχειρήσεις κατά τα έτη 1980-1985 ανά τόνο παραγωγικής ικανότητας και ανά τόνο μειώσεως είναι, ουσιαστικώς, ακριβή [1]. Θεωρεί, εντούτοις, ότι τα στοιχεία αυτά δεν επιτρέπουν κατά κανένα τρόπο τη συναγωγή του συμπεράσματος ότι εν προκειμένω υπάρχει διαφορετική μεταχείριση όμοιων καταστάσεων. Καταρχάς είναι αδύνατο να εφαρμοστεί για όλα τα κράτη μέλη το ίδιο κριτήριο για τη σχέση μεταξύ των ενισχύσεων που εξακολουθούν να επιτρέπονται και των μειώσεων της παραγωγικής ικανότητας που είναι απαραίτητες: ο δεύτερος κώδικας δεν καθορίζει μια τέτοια σχέση, αλλ' αντιθέτως υποχρεώνει την Επιτροπή να λαμβάνει υπόψη της, κατά την εξέταση των προγραμμάτων ενισχύσεων, διάφορους παράγοντες, όπως το ύψος και την ένταση της ενισχύσεως, τις προσπάθειες αναδιαρθρώσεως που καταβλήθηκαν, καθώς και τα περιφερειακά και κοινωνικά προβλήματα που διαφέρουν από κράτος σε κράτος.

Περαιτέρω, σκοπός του δεύτερου κώδικα ενισχύσεων είναι να συμβάλλει στην αναδιάρθρωση της αγοράς σιδήρου και χάλυβα, περιλαμβανομένης και της μειώσεως της παραγωγικής ικανότητας· δεν αποτελεί, όμως, κύριο σκοπό του εν λόγω κώδικα η πλήρης εξάλειψη του πλεονάσματος παραγωγικής ικανότητας. Δύσκολα θα μπορούσε να γίνει δεκτό ότι η αναδιάρθρωση πρέπει να γίνει μόνο σε βάρος των ισχυρώς επιδοτούμενων επιχειρήσεων, δεδομένου ότι από τη συνολική παραγωγική ικανότητα της Κοινότητας, για προϊόντα θερμής ελάσεως, η οποία ανέρχεται σε 168 εκατομμύρια τόνους, 76 εκατομμύρια τόνοι παράγονται από επιδοτούμενες επιχειρήσεις: αν, λοιπόν, έπρεπε να κλείσουν τις εγκαταστάσεις τους μόνο επιχειρήσεις αυτού του τύπου κατά το μέτρο που αντιστοιχεί στο στόχο της αναδιαρθρώσεως (30-35 εκατομμύρια τόνοι), θα ήταν αναπόφευκτη η εξαφάνιση όλων των βιομηχανιών σιδήρου και χάλυβα σε ορισμένες περιοχές της Κοινότητας.

1 — Η προσφεύγουσα, κατά τη συνεδρίαση, προσκόμισε πίνακα που συντάχθηκε σε συμφωνία με την Επιτροπή, όπου συγκρίνονται τα στοιχεία της Επιτροπής με τα δικά της σχετικά με τη χορήγηση ενισχύσεων και τη μείωση της παραγωγικής ικανότητας. Ο πίνακας αυτός επισυνάφθηκε στη δικογραφία και, κατ' ουσία, επιβεβαιώνει την ορθότητα των διαπιστώσεων αυτών της Επιτροπής.

Η Επιτροπή εκθέτει, επίσης, ότι οι αποφάσεις της 29ης Ιουνίου 1983, οι οποίες προβλέπουν συνολική μείωση ύψους 26,7 εκατομμυρίων τόνων, αποτελούν απλώς ένα πρώτο βήμα για την υλοποίηση του στόχου της αναδιαρθρώσεως. Ο αριθμός αυτός εντούτοις αντιπροσωπεύει στο παρόν στάδιο, λαμβανομένων υπόψη των πολιτικών και κοινωνικών επιπτώσεων της αναδιαρθρώσεως, το όριο αντοχής της βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα της Κοινότητας. Προκειμένου να διευκρινίσει την κοινωνική διάσταση της αναδιαρθρώσεως η Επιτροπή προσκόμισε έναν πίνακα, ανά κράτος μέλος, της εξελίξεως της απασχολήσεως στον τομέα της βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα, από τον οποίο προκύπτει ότι στο εσωτερικό της Κοινότητας και κατά τα έτη 1983-1984 απώλεσαν την εργασία τους περίπου 300 000 εργαζόμενοι (Γερμανία: 64 700 Βέλγιο: 22 800· Γαλλία: 61 000· Ιταλία : 2 600· Ηνωμένο Βασίλειο: 132 500) (παράρτημα 6 της ανταπαντήσεως).

Τέλος, η Επιτροπή τονίζει ότι, κατά την εξέταση των προγραμμάτων ενισχύσεων, έλαβε ως βάση ότι τις μεγαλύτερες μειώσεις παραγωγικής ικανότητας έπρεπε να τις υποστούν εκείνες οι επιχειρήσεις που εκμεταλλεύονται τις λιγότερο αποδοτικές εγκαταστάσεις και ελάμβαναν τις μεγαλύτερες ενισχύσεις κατά το υπό κρίση χρονικό διάστημα. Όπως σαφώς συνάγεται από τις αιτιολογικές σκέψεις της αποφάσεως της 29ης Ιουνίου 1983, η Επιτροπή έλαβε υπόψη της τις προσπάθειες αναδιαρθρώσεως που καταβλήθηκαν πριν από το 1980. Έτσι, από την επιχείρηση Arbed Saarstahl ζήτησε μόνο μια συμπληρωματική μείωση 400 000 τόνων ως αντάλλαγμα για ενίσχυση ύψους 1,2 δισεκατομμυρίων γερμανικών μάρκων. Γενικότερα, όπως τονίζει η Επιτροπή, η εφαρμογή των αρχών αυτών είχε ως συνέπεια ότι οι ισχυρότερα επιδοτούμενες επιχειρήσεις υποχρεώθηκαν να προβούν σε μειώσεις ύψους 20 εκατομμυρίων τόνων της παραγωγικής τους ικανότητας, ενώ οι επιχειρήσεις που δεν ελάμβαναν ή ελάμβαναν μικρές μόνο ενισχύσεις υποχρεώθηκαν να προβούν σε κλείσιμο εγκαταστάσεων μόνο ως προς 7 εκατομμύρια τόνους περίπου. Υπό τις περιστάσεις αυτές εσφαλμένως υποστηρίζεται ότι η Επιτροπή με τις επίδικες αποφάσεις ευνόησε τις επιχειρήσεις των εν λόγω τεσσάρων κρατών μελών. Η ακρίβεια του ισχυρισμού αυτού γίνεται ακόμα πιο αμφίβολη, καθόσον οι επίδικες αποφάσεις είχαν ως συνέπεια να μειωθεί το ποσοστό των εν λόγω κρατών μελών στη συνολική παραγωγική ικανότητα της Κοινότητας, ενώ αυξήθηκε το ποσοστό των κρατών μελών που χορήγησαν μικρές μόνο ενισχύσεις. Σχετικά με το θέμα αυτό η Επιτροπή παραπέμπει στους υπολογισμούς που εκτέθηκαν πιο πάνω.

IV.4. *Επί του επικουρικού αιτήματος*

Επιχειρήματα της προσφεύγουσας

Προς στήριξη του επικουρικού της αιτήματος η *προσφεύγουσα* αναφέρεται σε πίνακα που έχει επισυναφθεί στο δικόγραφο της προσφυγής της (παράρτημα 20) και επισημαίνει ότι η Επιτροπή με τις προσβαλλόμενες αποφάσεις ενέκρινε ενισχύσεις, το συνολικό ύψος των οποίων παρουσιάζει μια διαφορά 7,5 δισεκατομμυρίων ECU περίπου σε σχέση με το συνολικό ύψος των ενισχύσεων που κοινοποιήθηκαν πριν από τις 30 Σεπτεμβρίου 1982, ημερομηνία μέχρι την οποία έπρεπε να κοινοποιηθούν στην Επιτροπή όλα τα προγράμματα ενισχύσεων, σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 1, του δεύτερου κώδικα. Τονίζει ότι πληροφορήθηκε την αύξηση αυτή των ενισχύσεων μόνο με τη δημοσίευση των επιδίκων αποφάσεων· η Επιτροπή παρέβη κατ' αυτόν τον τρόπο διττώς τις διατάξεις του δεύτερου κώδικα ενισχύσεων: πρώτον, δεν τήρησε την προθεσμία που προβλέπει το άρθρο 8, παράγραφος 1, η οποία, σύμφωνα με το άρθρο 12, παράγραφος 1, του κώδικα, είναι αποκλειστική προθεσμία και δεύτερον, κατά παράβαση του άρθρου 8, παράγραφος 2 δεν έδωσε την ευκαιρία στα κράτη μέλη να διατυπώσουν τη γνώμη τους επί των προγραμμάτων ενισχύσεων που κοινοποιήθηκαν μετά την 30ή Σεπτεμβρίου 1982.

Επιχειρήματα της Επιτροπής

Η *Επιτροπή* δεν αμφισβητεί την ακρίβεια των αριθμητικών στοιχείων που επικαλείται η προσφεύγουσα προς στήριξη του επικουρικού της αιτήματος. Παραδέχεται ότι υπήρξε αύξηση των ενισχύσεων και ότι δεν ζήτησε σχετικώς τη γνώμη των κρατών μελών· διευκρινίζει, όμως, ότι πρόκειται για αύξηση των ενισχύσεων που είχαν ήδη κοινοποιηθεί πριν από τις 30 Σεπτεμβρίου 1982 και όχι για έγκριση νέων προγραμμάτων ενισχύσεων που κοινοποιήθηκαν μετά την ημερομηνία αυτή. Η νομική φύση της προθεσμίας αυτής δεν μπορεί να συναχθεί μόνο από το άρθρο 12, παράγραφος 1, του κώδικα, αλλά πρέπει να καθοριστεί, αφού ληφθεί υπόψη ο σκοπός του άρθρου 8, παράγραφος 1, και η σημασία της προθεσμίας αυτής, σε σχέση με τις άλλες προθεσμίες που προβλέπει ο κώδικας. Κατ' αυτήν, η προθεσμία της 30ής Σεπτεμβρίου 1982 αποτελεί σαφώς μια διαδικαστική προθεσμία που αποσκοπεί απλώς να συμβάλει στην αποτελεσματικότητα της δράσεως της Επιτροπής και, ιδίως, να της εξασφαλίσει επαρκή χρόνο για την εξέταση των προγραμμάτων ενισχύσεων από την άποψη του αν συμβιβάζονται με την Κοινή Αγορά. Η πράγματι αποκλειστική προθεσμία είναι αυτή που λήγει την 1η Ιουλίου 1983, ημερομηνία μετά την οποία, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κώδικα, δεν μπορεί να εγκριθεί καμία ενίσχυση.

Η Επιτροπή σημειώνει, τέλος, ότι ο μόνος λόγος για τον οποίο δεν ζήτησε τη γνώμη των κρατών μελών σχετικά με την αύξηση των επιδίκων ενισχύσεων ήταν να μην παραβιάσει την προθεσμία της 1ης Ιουλίου 1983. Η απόφαση αυτή είναι δικαιολογημένη, ενόψει του ότι είχε σαφώς μεγαλύτερη σημασία να ληφθούν ουσιαστικές αποφάσεις πριν από την πάροδο της αποκλειστικής προθεσμίας παρά να εξασφαλιστεί η τήρηση απλώς διαδικαστικών κανόνων.

Παρατηρήσεις της παρεμβαίνουσας

Η *Wirtschaftsvereinigung Eisen- und Stahlindustrie* (παρεμβαίνουσα) διατυπώνει, κατά το μεγαλύτερο μέρος, την ίδια με την προσφεύγουσα άποψη. Περαιτέρω, τονίζει ότι ενόψει της απαγορεύσεως των ενισχύσεων που προβλέπει το άρθρο 4, στοιχείο γ), της Συνθήκης ΕΚΑΧ, η Επιτροπή δεν μπορεί να αντλήσει από τη Συνθήκη ΕΚΑΧ και συνεπώς από το δεύτερο κώδικα παρά μόνο την εξουσία να εγκρίνει επιδοτήσεις που είναι απολύτως απαραίτητες για την αναδιάρθρωση. Με άλλες λέξεις: δεν επιτρέπεται καταρχήν η έγκριση ενισχύσεων βάσει του δεύτερου κώδικα όταν η Επιτροπή υπερβαίνει την περιορισμένη αυτή εξουσία.

Όμως, στην παρούσα περίπτωση η Επιτροπή υπερέβη διττώς την εξουσία της αυτή. Πρώτον, ενέκρινε ενισχύσεις για τη λειτουργία, οι οποίες διευκολύνουν τη διατήρηση μη αποδοτικών εγκαταστάσεων, το δε συνολικό ύψος τους, στα εν λόγω κράτη μέλη, είναι τρεις έως πέντε φορές μεγαλύτερο από το ύψος των ενισχύσεων για το κλείσιμο ή των ενισχύσεων για επενδύσεις. Περαιτέρω, η Επιτροπή ενέκρινε ενισχύσεις για επιχειρήσεις, οι οποίες δεν θα μπορούν να είναι βιώσιμες και ανταγωνιστικές μετά την 31η Δεκεμβρίου 1985 χωρίς κρατικές ενισχύσεις. Από απόψεως αποδοτικότητας, λοιπόν, οι επίδικες ενισχύσεις δεν θα έπρεπε να εγκριθούν στην έκταση που προβλέπουν οι προσβαλλόμενες αποφάσεις.

Βάσει των ετησίων ισολογισμών πέντε ισχυρώς επιδοτούμενων επιχειρήσεων των εν λόγω τεσσάρων κρατών μελών, για τα έτη 1980-1982, καθώς και άλλων γνωστών στοιχείων, η παρεμβαίνουσα υπολόγισε, μέσω του Ινστιτούτου διαχειρίσεως της γερμανικής βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα, τα αποτελέσματα χρήσεως των επιχειρήσεων αυτών, κατά την προαναφερθείσα περίοδο, τι ενισχύσεις έλαβαν και πώς τις χρησιμοποίησαν. Τα αποτελέσματα αυτών των υπολογισμών έχουν επισυναφθεί στις παρατηρήσεις της παρεμβαίνουσας ως παράρτημα 1, το οποίο υποδιαιρείται σε πέντε λεπτομερή υποπαραρτήματα. Τα σημαντικότερα συμπεράσματα που συνάγονται από τα έγγραφα αυτά αφορούν το ποσό κατά το οποίο οι ενισχύσεις που χορηγήθηκαν κατά την εν λόγω περίοδο υπερβαίνουν

τις ενισχύσεις που ενέκρινε η Επιτροπή κατά το 1983, καθώς και το ποσό των ενισχύσεων που χρησιμοποιήθηκαν όχι για την αναδιάρθρωση, αλλά για την κάλυψη τρεχουσών ζημιών κατά το προαναφερθέν χρονικό διάστημα. Οι ενισχύσεις αυτές αντιπροσωπεύουν σε τρεις περιπτώσεις το 40 % περίπου, σε μια άλλη περίπτωση το 50 % περίπου και σε μια τρίτη περίπτωση το 60 % περίπου των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν συνολικώς στην ενδιαφερόμενη επιχείρηση [2]. Τα υπόλοιπα παραρτήματα του δικογράφου της παρεμβαίνουσας που περιέχουν αναλυτικά αριθμητικά στοιχεία αφορούν το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από το 1975 έως το 1982 και οδηγούν στο συμπέρασμα ότι κατά το προαναφερθέν χρονικό διάστημα χορηγήθηκαν ενισχύσεις κατά 11,6 δισεκατομμύρια ECU μεγαλύτερες από εκείνες που θα ήταν αναγκαίες για μία ταχεία αναδιάρθρωση.

V. Εκτίμηση της διαφοράς

V.1. *Γενικές παρατηρήσεις*

Για την εκτίμηση της διαφοράς θεωρώ αναγκαίο, πριν από την ανάλυση των επί μέρους προβλημάτων να προβώ στις ακόλουθες γενικές παρατηρήσεις. Αν ληφθεί υπόψη ο στόχος που έθεσε το 1982 το Συμβούλιο για μείωση της συνολικής παραγωγικής ικανότητας της Κοινότητας κατά 30 έως 35 εκατομμύρια τόνους, πρέπει πρώτον να διαπιστωθεί ότι οι ελάχιστες υποχρεώσεις που επιβάλλουν οι αποφάσεις της 29ης Ιουνίου 1983, εφόσον υλοποιηθούν, επιτυγχάνουν κατά 90 % το στόχο της μειώσεως κατά 30 εκατομμύρια τόνους. Τα σχέδια αναδιαρθρώσεως που υπέβαλαν στη συνέχεια τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη πλησιάζουν κατά 70 % περίπου τον ελάχιστο αυτό στόχο. Η Επιτροπή, σε ανακοίνωσή της προς το Συμβούλιο, της 14ης Νοεμβρίου 1984, την οποία προσκόμισε κατά τη συνεδρίαση, ισχυρίζεται ότι, εν τω μεταξύ, τρία κράτη μέλη υπερέβησαν κατά 1,7 εκατομμύρια τόνους, στα γνωστοποιηθέντα προγράμματα αναδιαρθρώσεως, τις ελάχιστες υποχρεώσεις που προέβλεπαν οι αποφάσεις. Η Επιτροπή υπολογίζει, κατά την ανακοίνωση, ότι ο στόχος μιας μειώσεως κατά 30 εκατομμύρια τόνους της παραγωγικής ικανότητας μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1986 θα πραγματοποιηθεί και μάλιστα θα υπερκερασθεί. Ο στόχος της μειώσεως των ικανοτήτων κατά 35 εκατομμύρια τόνους μπορεί κατόπιν να επιτευχθεί με μια « φυσιολογική » προσαρμογής (χωρίς ενισχύσεις).

Η σημασία των στοιχείων αυτών για την επίτευξη των καθορισμένων στόχων υπογραμμίζεται από τη σύγκριση με τον πίνακα 2 του παραρτήματος 2 του υπομνήματος της Wirtschaftsvereinigung Eisen- und Stahlindustrie. Από τον πίνακα προκύπτει ότι κατά τα έτη 1975 έως και 1979 (δηλαδή πριν από τον πρώτο κώδικα ενισχύσεων) στα εν λόγω τέσσερα κράτη μέλη επετεύχθη μείωση της παραγωγικής ικανότητας μόνο κατά 12 εκατομμύρια τόνους, ενώ κατά το διάστημα από το 1980 έως και το 1982 (δηλαδή μετά τον πρώτο κώδικα ενισχύσεων, αλλά πριν από τον πρόσθετο στόχο των 30 έως 35 εκατομμυρίων τόνων που έθεσε ο δεύτερος κώδικας ενισχύσεων) επετεύχθη μείωση μόνο κατά 9,5 εκατομμύρια τόνους. Όπως λέει και η ολλανδική παροιμία « de laatste loodjes het zwaart wegen » (οι τελευταίες σφραγίδες έχουν και το μεγαλύτερο βάρος) [3] δεν μπορεί ασφαλώς να θεωρηθεί ότι το αποτέλεσμα που επιτεύχθηκε μέχρι σήμερα ως προς τη μείωση της παραγωγικής ικανότητας χάρις στο δεύτερο κώδικα ενισχύσεων δεν είναι ικανοποιητικό, καίτοι βεβαίως δεν αρκεί για να αποκατάστήσει εύλογη ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζητήσεως. Μέτρα αναδιαρθρώσεως στην έκταση που είναι αναγκαία στην παρούσα περίπτωση συνεπάγονται αναπόφευκτα σημαντική μείωση του προσωπικού. Η μείωση αυτή, σύμφωνα με τον ως άνω πίνακα, αφορά ήδη, στα τρία από τα τέσσερα κράτη μέλη, για το διάστημα από το 1974 έως το 1982 περίπου 200 000 πρόσωπα. Κυρίως σε περιοχές όπου

2 — Σύμφωνα με απάντηση της Επιτροπής σε ερώτηση που της έθεσα κατά τη συνεδρίαση, το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν οι ενισχύσεις για τη λειτουργία στο σύνολο των εγκεκριμένων για όλο το χρονικό διάστημα 1980-1985 ενισχύσεων ανέρχεται για τη Γερμανία στο ένα τρίτο περίπου, για τη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο στο μισό περίπου, για την Ιταλία σε 70 % περίπου, γι' αυτό δε το Βέλγιο σε 80 % περίπου. Όπως λοιπόν φαίνεται, το ποσοστό των ενισχύσεων για τη λειτουργία σε σχέση με το σύνολο των ενισχύσεων που εγκρίθηκαν, γενικώς, αυξήθηκε αισθητά μετά το 1982.

3 — Σ.Μ.: Αντιστοιχεί στην ελληνική παροιμία: « φάγαμε το γάιδαρο κι έμεινε η ουρά ».

δεν υπάρχουν άλλες εναλλακτικές θέσεις εργασίας, αναδιαρθρώσεις, όπως η εν προκειμένω, προκαλούν κατ' ανάγκη μεγάλη κοινωνική και πολιτική ένταση. Συνεπώς, το αποτέλεσμα που διαφαίνεται σήμερα από το σύνολο των μέτρων αναδιαρθρώσεως, πρέπει να θεωρηθεί ως εντυπωσιακό επίτευγμα.

Ωστόσο, έναντι του θετικού αυτού αποτελέσματος των προσπαθειών της Επιτροπής, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η έκταση των ενισχύσεων που ενέκρινε η Επιτροπή μέχρι τις 29 Ιουνίου 1983 είναι ασυνήθιστα μεγάλη. Αξίζει, ιδίως, να προσέξετε το γεγονός ότι το ποσοστό των ενισχύσεων για τη λειτουργία επί του συνόλου των ενισχύσεων που εγκρίθηκαν κατά τα έτη 1980-1985 για τα εν λόγω κράτη μέλη και ανέρχονται σε περίπου 27,5 δισεκατομμύρια ECU αντιπροσωπεύει, όπως ήδη έχει λεχθεί, το 50, 50, 70 και 80 % αντιστοίχως. Το υψηλό αυτό ποσοστό των ενισχύσεων λειτουργίας επί του συνόλου των εγκεκριμένων ενισχύσεων εξηγεί επίσης σε γενικές γραμμές γιατί για κάθε τόνο μειώσεως της παραγωγικής ικανότητας στα εν λόγω κράτη μέλη συνολικώς εγκρίθηκε ενίσχυση πολύ μεγαλύτερη από εκείνη που χορηγήθηκε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Προτρέχοντας της λεπτομερέστερης εξέτασης των σχετικών επιχειρημάτων των διαδίκων νομίζω ότι δεν χωρεί αμφιβολία ότι παρόλο που τηρήθηκαν οι διατάξεις περί ελάχιστων τιμών, μια τόσο σημαντική ενίσχυση λειτουργίας είχε ως συνέπεια κάλυψη των ζημιών σε μεγάλη έκταση και, ως εκ τούτου, σημαντική νόθευση του ανταγωνισμού, σε βάρος των παραγωγών σιδήρου και χάλυβα που λαμβάνουν μικρότερες ενισχύσεις ή δεν λαμβάνουν καμία ενίσχυση. Για το λόγο αυτό θα αποδώσω ιδιαίτερη προσοχή στην από νομικής απόψεως εκτίμηση της σημασίας αυτής της νόθευσης του ανταγωνισμού, βάσει των επιχειρημάτων των διαδίκων και των σχετικών διατάξεων του δεύτερου κώδικα ενισχύσεων. Από τη λεπτομερέστερη εξέταση της υποθέσεως θα καταδειχτεί, εξάλλου, ότι η Επιτροπή ενήργησε προφανώς κατά παράβαση του γράμματος και του σκοπού σημαντικών διαδικαστικών διατάξεων του κώδικα.

Θεωρώ, τέλος, ότι κατά την εκτίμηση της παρούσας υπόθεσης πρέπει να ληφθούν υπόψη και η σχέση μεταξύ της πολιτικής ενισχύσεων και της πολιτικής των ποσοστώσεων που ακολουθεί η Επιτροπή. Οι διαδοχικές αποφάσεις που εξέδωσε η Επιτροπή, βάσει του άρθρου 58 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, δείχνουν ότι οι ρυθμίσεις περί ποσοστώσεων έγιναν προοδευτικά πιο ελαστικές καθώς ελαμβάνοντο υπόψη, μεταξύ άλλων, τα εθελούσια μέτρα αναδιαρθρώσεως, κατόπιν επιδείξεως ανοχής για τις υπερβάσεις και προσαρμογής σε περιορισμένη έκταση των ποσοστώσεων στις αυξήσεις ή μειώσεις της παραγωγής (π.χ. ως συνέπεια μεταφοράς ποσοστώσεων). Αντιθέτως, τα άρθρα 14 δ) και 14 ε) της αποφάσεως του 1983 και το άρθρο 7 της αποφάσεως του 1984 επιβεβαιώνουν εντούτοις τον περιορισμένο χαρακτήρα των μεταβολών που έγιναν δυνατές κατ' αυτόν τον τρόπο, στην κατανομή των μεριδίων στην αγορά υπέρ των επιχειρήσεων που κατέχουν ισχυρή ανταγωνιστική θέση. Συνεπώς, κύριος στόχος της ρυθμίσεως περί ποσοστώσεων παραμένει η διατήρηση, για το διάστημα που διαρκεί η κρίση, των μεριδίων της αγοράς που αντιστοιχούν σε κάθε επιχείρηση για τα προϊόντα που εμπίπτουν στη ρύθμιση. Είναι αυτονόητο ότι το εκτεταμένο αυτό πάγωμα της κατανομής των μεριδίων στην αγορά και τα δικαιώματα που αυτό συνεπάγεται για τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις δεν διευκολύνει καθόλου το έργο της Επιτροπής να θέσει τέλος στις ενισχύσεις εκείνες που συμβάλλουν στη διατήρηση της υπάρχουσας κατανομής των μεριδίων στην αγορά νοθεύοντας τον ανταγωνισμό. Εξάλλου η ρύθμιση περί ποσοστώσεων δεν διευκολύνει ούτε την πραγματοποίηση των προϋποθέσεων της αναδιαρθρώσεως που συνδέονται με την έγκριση των ενισχύσεων και ιδίως της μειώσεως της παραγωγικής ικανότητας. Μόλις με την απόφαση του 1983 κατέστη δυνατή μείωση των ποσοστώσεων βάσει παρανόμως χορηγηθεισών ενισχύσεων. Με την απόφαση του 1984 θεσπίστηκε — προφανώς για να αποφευχθούν μεταβολές των εμπορικών ρευμάτων λόγω μέτρων που νοθεύουν τον ανταγωνισμό — έλεγχος των παραδοσιακών εμπορικών ρευμάτων. Ο έλεγχος αυτός, που δύσκολα μπορεί να συμβιβαστεί με την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, επιβεβαιώνει το

σύνδεσμο που υπάρχει, όπως ορθώς υπογράμμισε και η προσφεύγουσα, μεταξύ της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων και του ανταγωνισμού που δεν έχει νοθευτεί από ενισχύσεις. Ο κίνδυνος που συνεπάγεται αυτό το σύστημα ελέγχου που έγκειται στην τάση να περιοριστεί πράγματι το διακρατικό εμπόριο, αν συνεχισθεί η χορήγηση ιδίως ενισχύσεων λειτουργίας, υπογραμμίζει την ανάγκη της κατά το δυνατό ταχύτερης αποκαταστάσεως της ισορροπίας στην αγορά χάλυβα. Αυτό θα καταστεί δυνατό μόνο αν υλοποιηθούν τα μέτρα αναδιαρθρώσεως και ταυτόχρονα καταργηθούν όλες οι ενισχύσεις σύμφωνα με τον κώδικα ενισχύσεων. Το κέντρο βάρους, συνεπώς, στην επίλυση της κρίσεως στη βιομηχανία χάλυβα φαίνεται να έγκειται στην εφαρμογή του δεύτερου κώδικα ενισχύσεων. Η ρύθμιση περί ποσοστώσεων, λόγω της φύσεώς της, δεν αποτελεί παρά ένα προσωρινό μέτρο διασφαλίσεως με καταρχήν επιζήμιες λόγω της ακαμψίας του επιπτώσεις.

V.2. *Το παραδεκτό της προσφυγής*

Θεωρώ ότι πρέπει να απορριφθεί η ένσταση απαραδέκτου που προέβαλε η Επιτροπή στην ανταπάντησή της σχετικά τόσο με το κύριο όσο και με το επικουρικό αίτημα της προσφεύγουσας και που ανέπτυξε περαιτέρω κατά την προφορική διαδικασία.

Κατά την άποψη της Επιτροπής το κύριο αίτημα, ήδη κατά την αρχική του διατύπωση, θέτει εν μέρει ορισμένα ζητήματα παραδεκτού, ιδίως δε, είναι αρκετά αόριστο όπως μεταβλήθηκε με την απάντηση.

Από το αίτημα να ακυρωθούν οι προσβαλλόμενες αποφάσεις, καθόσον με αυτές κρίθηκαν ως μη ασυμβίβαστες με την Κοινή Αγορά ενισχύσεις που δεν αποδείχθηκε ότι είναι απαραίτητες για την υλοποίηση των προγραμμάτων αναδιαρθρώσεως στα τέσσερα κράτη μέλη που προαναφέρθηκαν, δεν προκύπτει με την απαιτούμενη σαφήνεια και ακρίβεια η έκταση κατά την οποία ζητείται να ακυρωθούν οι αποφάσεις. Κατά την άποψή μου, τα επιχειρήματα αυτά πρέπει να απορριφθούν, όχι μόνο διότι κατά την εξέλιξη της διαδικασίας η προσφεύγουσα διευκρίνισε επαρκώς το αίτημά της (βλ. πίνακα στο τέλος της παραγράφου IV.2 των προτάσεων), αλλά κυρίως διότι η εξαιρετικά συνοπτική αιτιολογία των προσβαλλόμενων αποφάσεων σχετικά με την έγκριση (υπό επιφύλαξη) των ενισχύσεων, πολύ σημαντικού ύψους, που είχαν κοινοποιηθεί, δεν επιτρέπει στα άλλα κράτη μέλη να ελέγξουν τη νομιμότητά τους, σύμφωνα με τις απαιτήσεις που πρέπει κανονικά να τηρούνται ως προς την αιτιολογία τέτοιων αποφάσεων περί ενισχύσεων κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου και, κατά συνέπεια, δεν επιτρέπει και τη διατύπωση πλέον συγκεκριμένου αιτήματος. Πράγματι η Επιτροπή θα έπρεπε να θεωρεί τον εαυτό της τυχερό που, ενόψει της νομολογίας σας ως προς τις απαιτήσεις αιτιολογίας, η προσφεύγουσα εν γνώσει της δεν ζήτησε ακύρωση λόγω ελλιπούς αιτιολογίας. Εν γνώσει της η προσφεύγουσα επέλεξε μια διατύπωση που έδινε στην Επιτροπή τη δυνατότητα να διευκρινίσει εκ των υστέρων και κατά τη διάρκεια της διαδικασίας την αιτιολογία της αποφάσεώς της, ώστε να μπορεί να ελεγχθεί το σύννομο της αποφάσεως, από πλευράς ουσιαστικού δικαίου, από την προσφεύγουσα και το Δικαστήριο. Συνεπώς, υπό τις περιστάσεις αυτές, θεωρώ ότι η διευκρίνιση του αιτήματος με την προσθήκη της φράσεως « που δεν αποδείχθηκε ότι είναι απαραίτητες για την υλοποίηση των προγραμμάτων αναδιαρθρώσεως » πρέπει να θεωρηθεί ότι αρκεί για να προσδιορίσει την έκταση του κύριου αιτήματος (όπως διατυπώθηκε με την απάντηση).

Η Επιτροπή, σύμφωνα με τα όσα ανέπτυξε κατά την προφορική διαδικασία, θεωρεί το επικουρικό αίτημα της προσφεύγουσας ως απαράδεκτο, κυρίως διότι δεν πρόκειται για επικουρικό, αλλά για εναλλακτικό αίτημα. Ενώ το κύριο αίτημα στηρίζεται σε λόγους ουσιαστικού δικαίου, το επικουρικό αίτημα

στηρίζεται ιδίως στη διαδικαστικής φύσεως αιτίαση περί παραβάσεως του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κώδικα ενισχύσεων. Συνεπώς, μεταξύ του κυρίου και επικουρικού αιτήματος δεν υφίσταται σχέση διαβαθμίσεως, όπως υπονοεί ο όρος « επικουρικό ».

Ωστόσο, ούτε στον κανονισμό διαδικασίας, ούτε στη νομολογία του Δικαστηρίου μπόρεσα να ανεύρω ένα στοιχείο που να απαιτεί μια τέτοια σχέση διαβαθμίσεως μεταξύ κυρίου και επικουρικού αιτήματος. Το επικουρικό αίτημα είναι συνήθως περισσότερο περιορισμένο σε σχέση με το κύριο αίτημα. Ενόψει της εκ των υστέρων διευκρινίσεως του κυρίου αιτήματος, αυτό συμβαίνει και στην παρούσα περίπτωση. Σύμφωνα με το έγκυρο νομικό λεξικό [Rechtswörterbuch του Creifelds (1981)] το μόνο που μπορεί να απαιτηθεί γενικώς ως προς ένα επικουρικό αίτημα, όπως αυτό της παρούσας υποθέσεως, είναι να προβάλλεται για την περίπτωση που δεν γίνει δεκτό, ή γίνει μόνο μερικώς δεκτό, το κύριο αίτημα. Η προϋπόθεση αυτή πληρούται σαφώς στην παρούσα υπόθεση. Στη νομολογιακή πρακτική του Δικαστηρίου είναι συχνές οι περιπτώσεις, κατά τις οποίες το κύριο αίτημα στηρίζεται αποκλειστικώς ή κυρίως σε λόγους ουσιαστικού δικαίου, το δε επικουρικό αίτημα στηρίζεται αποκλειστικώς ή κυρίως σε διαδικαστικούς λόγους ή αντιστρόφως. Απ' ό,τι γνωρίζω, το Δικαστήριο δεν έκανε ποτέ δεκτές ενστάσεις απαραδέκτου αυτού του είδους. Επομένως, πρέπει, επίσης, να απορριφθεί η ένσταση απαραδέκτου ως προς το επικουρικό αίτημα.

V.3. *Εκτίμηση του κυρίου αιτήματος*

V.3.1. Το *κύριο επιχείρημα της προσφεύγουσας* προς θεμελίωση του κυρίου αιτήματος της ακυρώσεως ή της μερικής ακυρώσεως των προσβαλλόμενων αποφάσεων είναι η υποτιθέμενη παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως (δικόγραφο της προσφυγής σσ. 25-30, απάντηση σσ. 18-20 και 23-27). Το τι υπονοείται, σχετικά, προκύπτει λακωνικώς και σαφώς από τα αριθμητικά στοιχεία που αναφέρθηκαν παραπάνω προς διευκρίνιση του κυρίου αιτήματος, όπως αυτό προσδιορίστηκε στο απαντητικό υπόμνημα. Η Επιτροπή όφειλε να απαιτήσει από τα ενδιαφερόμενα τέσσερα κράτη μέλη την ίδια αναλογία μεταξύ του συνολικού ποσού των ενισχύσεων που εγκρίθηκαν για κάθε κράτος μέλος και του συνολικού ποσού της καθαρής μειώσεως της παραγωγικής ικανότητας, όπως έκανε και για την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας (720 ECU ενισχύσεις για κάθε τόνο μειώσεως της παραγωγικής ικανότητας).

Αν η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας είχε επικαλεστεί ελλιπή αιτιολογία με το επιχείρημα ότι η έγκριση πολλαπλασίου ποσού ενισχύσεων για τα εν λόγω κράτη μέλη θα έπρεπε να αιτιολογηθεί αναλυτικότερα, αυτό θα το κατανοούσα. Αλλ' όπως ήδη ανέφερα, η προσφεύγουσα ενσυνειδήτως δεν στήριξε την προσφυγή της σε μια τέτοια αιτίαση.

Από απόψεως ουσιαστικού δικαίου το επιχείρημα αυτό πρέπει να απορριφθεί, διότι η προσφεύγουσα δεν απέδειξε, ούτε και μπορεί αντικειμενικά να θεωρηθεί, χωρίς περαιτέρω αποδείξεις, ότι το πρόβλημα της αναδιαρθρώσεως στα εν λόγω τέσσερα κράτη μέλη είναι όμοιο με το αντίστοιχο πρόβλημα στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Σε ό,τι αφορά τις ενισχύσεις για επενδύσεις (κυρίως τις ενισχύσεις για τον εκσυγχρονισμό) η αιτούμενη ενίσχυση εξαρτάται από το βαθμό παλαιότητας ή μη αποδοτικότητας των υπαρχουσών εγκαταστάσεων και από την παραγωγική διάρθρωση των συγκεκριμένων επιχειρήσεων. Σε ό,τι αφορά τις ενισχύσεις για το κλείσιμο, το ύψος των αιτούμενων ενισχύσεων, βάσει του άρθρου 4 του κώδικα ενισχύσεων, εξαρτάται κυρίως από το πόσους εργαζομένους αφορά το κλείσιμο και πόσο γρήγορα μπορεί να απαιτηθεί θεμιτώς η απόλυσή τους ή η πρόωρη συνταξιοδότησή τους, ενόψει των τοπικών συνθηκών, καθώς επίσης και από τον αριθμό των συμβάσεων, ιδίως αυτών που αφορούν την παράδοση πρώτων υλών, για την καταγγελία των οποίων πρέπει να καταβληθούν αποζημιώσεις, τέλος δε από το ύψος του ποσού που απαιτείται για την αναδιαμόρφωση των οικοπέδων, των κτιρίων και/ή της υποδομής μιας κλειστής βιομηχανίας χάλυβα προκειμένου να χρησιμοποιηθούν για

άλλους βιομηχανικούς σκοπούς, καθώς και τις προθεσμίες που θα πρέπει να θεωρηθούν σχετικά ως εύλογες, ενόψει των τοπικών συνθηκών. Σε ό,τι αφορά τις ενισχύσεις για τη λειτουργία, το απαιτούμενο ύψος εξαρτάται φυσικά από τη διαφορά μεταξύ των τιμών της αγοράς και του κόστους της κάθε επιχειρήσεως, καθώς και από την ελάχιστη διάρκεια και την έκταση των μέτρων αναδιαρθρώσεως που απαιτούνται για την αποκατάσταση της αποδοτικότητας.

Γενικώς, ορθώς η Επιτροπή αναφέρθηκε στο ότι ούτε οι αιτιολογικές σκέψεις ούτε οποιαδήποτε άλλη διάταξη του κώδικα ενισχύσεων περιέχουν ένα ορισμένο ποσοτικό κριτήριο για το ύψος των ενισχύσεων ή για τη σχέση μεταξύ του ύψους των ενισχύσεων και την έκταση των απαιτούμενων μειώσεων της παραγωγικής ικανότητας. Το ότι η πολιτική που ακολουθεί στον τομέα αυτό η γερμανική ομοσπονδιακή κυβέρνηση στη χώρα της δεν μπορεί φυσικά να θεωρηθεί ως υποχρεωτική για τα άλλα κράτη μέλη, νομίζω ότι είναι αυτονόητο και ορθώς το υπογράμμισε η Επιτροπή. Εξάλλου, όπως ήδη ελέχθη, η Επιτροπή με τα αριθμητικά στοιχεία που προσεκόμισε με το υπόμνημά της αντικρούσεως και τα οποία δεν αμφισβήτησε η προσφεύγουσα, κατέδειξε ότι είναι αβάσιμη η αιτίαση ότι ζήτησε τις ίδιες μειώσεις παραγωγικής ικανότητας και από τις επιδοτούμενες και από τις μη επιδοτούμενες επιχειρήσεις. Το ίδιο αντέκρουσε επαρκώς η Επιτροπή, με τους ισχυρισμούς αντικρούσεως που έχουν ήδη αναφερθεί, την αιτίαση ότι δεν έλαβε υπόψη της τις « Vorleistugen » (δηλαδή το κλείσιμο εγκαταστάσεως που πραγματοποιήθηκε πριν από το 1980). Κατά την προφορική διαδικασία ορθώς, επίσης, ανέφερε η Επιτροπή ότι, στο πλαίσιο οικονομίας της αγοράς, όταν παρατηρείται μείωση της ζητήσεως που οφείλεται σε διαρθρωτικούς λόγους, είναι φυσικό να αναμένεται και από τις μη επιδοτούμενες επιχειρήσεις προσαρμογή της παραγωγικής τους ικανότητας στη ζήτηση. Παρόμοιες προσαρμογές της παραγωγικής ικανότητας πραγματοποιήθηκαν και σε άλλους κλάδους όπως π.χ. στη βιομηχανία τεχνητών ινών. Εξάλλου, δεν πρόκειται τόσο για θυσία που γίνεται προς το γενικό συμφέρον, όσο για τα μέτρα που λαμβάνονται προς το συμφέρον των ίδιων των επιχειρήσεων.

Στην παρούσα υπόθεση δεν μπορεί, επομένως, να γίνει λόγος για ίση μεταχείριση περιπτώσεων που διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους. Τέλος, η Επιτροπή κατά την προφορική διαδικασία, στηριζόμενη σε αριθμητικά στοιχεία που δεν αμφισβητήθηκαν, κατέδειξε ότι η πολιτική της στον τομέα αυτόν δεν είχε ως συνέπεια ούτε μείωση του ποσοστού της Γερμανίας στη συνολική παραγωγική ικανότητα της Κοινότητας ούτε περιορισμό του συνολικού γερμανικού μεριδίου στην αγορά της Κοινότητας. Έχω ήδη δείξει ότι λόγω του περιεχομένου και των επιπτώσεων της ρυθμίσεως περί ποσοστώσεων είναι αδιανόητη σημαντική μείωση ή αύξηση των εθνικών μεριδίων στην αγορά, εφόσον διαρκούν τα μέτρα αντιμετωπίσεως της κρίσεως. Τα μέτρα αυτά, τόσο στο σύνολό τους όσο και καθένα χωριστά, αποσκοπούν να δώσουν στις επιχειρήσεις σιδήρου και χάλυβα όλων των κρατών μελών τις ίδιες ευκαιρίες να λειτουργήσουν και πάλι αποδοτικά από το 1986 χωρίς ενισχύσεις. Η προσφεύγουσα δεν απέδειξε ότι η Επιτροπή με την πολιτική που ακολούθησε στον τομέα των ενισχύσεων παρεξέκλινε από το στόχο αυτόν.

V.3.2. Τα ειδικότερα επιχειρήματα της προσφεύγουσας

Κατά την άποψή μου, η Επιτροπή αντέκρουσε επαρκώς τα ειδικότερα επιχειρήματα της προσφεύγουσας, όπως αυτά αναπτύσσονται στις προαναφερθείσες σελίδες του δικογράφου της προσφυγής και στην απάντηση προς στήριξη του κυρίου αιτήματος, ώστε να παρέλκει λεπτομερέστερη εξέτασή τους. Ωστόσο, πρέπει να εξεταστούν λεπτομερέστερα τα επιχειρήματα εκείνα της προσφεύγουσας, προς στήριξη του κυρίου αιτήματός της, που αναφέρονται σε παράβαση ορισμένων διατάξεων του κώδικα ενισχύσεων.

α) Στη σελίδα 32 του δικογράφου της προσφυγής (με ευρύτερη ανάλυση στις σελίδες 9-11 της απαντήσεως) προβάλλεται κα-

ταρχάς παράβαση του άρθρου 2, παράγραφος 1, τέταρτη περίπτωση. Η διάταξη αυτή προβλέπει ότι οι ενισχύσεις δεν πρέπει « να συνεπιφέρουν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και να αλλοιώνουν τους όρους των συναλλαγών κατά τρόπο αντίθετο προς το κοινό συμφέρον ». Από την τελευταία περιοριστική φράση της διατάξεως αυτής και το σχετικό χωρίο της τρίτης αιτιολογικής σκέψεως συνάγεται ότι η διάταξη αυτή — αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει η προσφεύγουσα στο δικόγραφο της προσφυγής της — δεν απαγορεύει *κάθε* στρέβλωση του ανταγωνισμού που προκαλούν τα μέτρα περί ενισχύσεων, αλλά επιδιώκει οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού να περιορίζονται στο ελάχιστο. Το πρώτο, λοιπόν, αυτό επιχείρημα πρέπει να απορριφθεί. Εκείνο που έχει μεγαλύτερη σημασία είναι το αν οι ενισχύσεις που ενέκρινε η Επιτροπή (που υποτίθεται ότι έχουν επιπτώσεις που νοθεύουν τον ανταγωνισμό) είναι απαραίτητες για την υλοποίηση των σχετικών προγραμμάτων αναδιαρθρώσεως.

β) Σημαντική, επίσης, είναι και η αιτίαση, που προβάλλεται στη σελίδα 33 του δικογράφου της προσφυγής και αναπτύσσεται διεξοδικότερα στις σελίδες 9, 13, 14 και 16 της απαντήσεως, καθώς και στην προφορική διαδικασία εκ μέρους της προσφεύγουσας και της παρεμβαίνουσας, ότι η Επιτροπή ενέκρινε υπέρ μεμονωμένων επιχειρήσεων υπό διαφορετικές μορφές ενισχύσεις, μεταξύ των οποίων και ενισχύσεις για τη λειτουργία, οι οποίες δεν ήταν αναγκαίες για την υλοποίηση ενός « συνεκτικού και σαφώς καθορισμένου προγράμματος αναδιαρθρώσεως... ικανού να αποκαταστήσει την ανταγωνιστικότητά τους και να τις καταστήσει οικονομικά βιώσιμες, χωρίς ενίσχυση, υπό κανονικές συνθήκες της αγοράς » (κατά λέξη παράθεση του αποφασιστικού χωρίου του κώδικα ενισχύσεων). Καταρχάς, σε ό,τι αφορά την αιτίαση αυτή, συμφωνώ με την Επιτροπή, ότι — αντιθέτως προς την άποψη της προσφεύγουσας και ιδίως της παρεμβαίνουσας — η Επιτροπή *δεν* υποχρεούται, βάσει του κώδικα, να καθορίζει πρώτα για κάθε επιχείρηση την απαιτούμενη μείωση της παραγωγικής ικανότητας και επιπλέον να εγκρίνει το απαραίτητο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως και τότε μόνο να επιτρέπει τις αποδεδειγμένα απαραίτητες για την υλοποίησή του ενισχύσεις. Δεν αντίκειται στο άρθρο 2 του κώδικα ενισχύσεων, αλλά αντιθέτως είναι σύμφωνο προς την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ Επιτροπής, κρατών μελών και επιχειρήσεων, το ότι η Επιτροπή ακολουθεί την αντίστροφη οδό και εξαρτά την έγκριση των ενισχύσεων που θεωρούν απαραίτητες τα κράτη μέλη, μεταξύ άλλων, από την έγκριση συγκεκριμένων προγραμμάτων αναδιαρθρώσεως, όπως αυτά περιγράφονται στο άρθρο 2, και από την εξασφάλιση της έγκαιρης υλοποιήσεώς τους. Είναι αναμφισβήτητο ότι κατά το χρόνο εκδόσεως των προσβαλλόμενων αποφάσεων δεν υπήρχαν ακόμη ολοκληρωμένα και συγκεκριμένα προγράμματα αναδιαρθρώσεως. Για το λόγο αυτόν όμως οι αποφάσεις εξάρτησαν την έγκριση των ολοκληρωμένων προγραμμάτων ενισχύσεων από την απόφαση να χορηγηθούν ενισχύσεις, η οποία και λαμβάνεται μόνο μετά την υποβολή συγκεκριμένων προγραμμάτων αναδιαρθρώσεως κατά την έννοια του άρθρου 2 του κώδικα ενισχύσεων. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η Επιτροπή δεν μπορούσε κατά τη γνώμη μου να εκπληρώσει πράγματι καλύτερα την υποχρέωση που της αναθέτει το άρθρο 2, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, παρά μόνο κατά τον τρόπο που προαναφέρθηκε. Νομίζω, επίσης, ότι η κατά τον τρόπο αυτόν κλιμακωτή διασφάλιση της τηρήσεως της αποφάσεως δεν αντιβαίνει ούτε στο γράμμα ούτε στους σκοπούς της εν λόγω διατάξεως.

γ) Η παράβαση του άρθρου 5 του κώδικα ενισχύσεων που προβάλλουν η προσφεύγουσα

και η παρεμβαίνουσα, ισχυριζόμενες ότι εγκρίθηκαν ενισχύσεις για τη λειτουργία ύψους δισεκατομμυρίων, οι οποίες προορίζονταν να καλύψουν ζημίες και δεν ήταν αναγκαίες για την υλοποίηση του προγράμματος αναδιαρθρώσεως και ήταν επιπλέον αντίθετες προς το άρθρο 5 του κώδικα ενισχύσεων (βλ. δικόγραφο προσφυγής, σσ. 33 και 34, απάντηση, σσ. 16-18, και τις παρατηρήσεις που αναπτύχθηκαν κατά την προφορική διαδικασία), απαιτείται να προσεχθεί περισσότερο. Οι παρατηρήσεις που αναπτύχθηκαν κατά την προφορική διαδικασία σχετικά με τις επείγουσες ενισχύσεις, κατά την έννοια του άρθρου 6 του κώδικα ενισχύσεων, στερούνται σημασίας τόσο ως προς το κύρος όσο και ως προς το επικουρικό αίτημα. Οι προσβαλλόμενες αποφάσεις δεν αφορούν επείγουσες ενισχύσεις, ούτε μπορούσαν να έχουν ως αντικείμενό τους παρόμοιες ενισχύσεις, δεδομένου ότι μετά την 31η Δεκεμβρίου 1981 δεν μπορούν πλέον να εγκριθούν επείγουσες ενισχύσεις. Ορθώς, λοιπόν, κατά την προφορική διαδικασία η προσφεύγουσα και η παρεμβαίνουσα συγκέντρωσαν τις παρατηρήσεις τους κυρίως στις εγκριθείσες ενισχύσεις για τη λειτουργία και τις αναφορικά μ' αυτές παραβάσεις του άρθρου 5 του κώδικα. Δεδομένου ότι οι παραβάσεις αυτές, εφόσον πράγματι υπάρχουν, πράγμα που πρέπει ακόμη να καταδειχθεί, συνδέονται αναπόσπαστα με την παράβαση σημαντικών διαδικαστικών διατάξεων που προβάλλεται στο επικουρικό αίτημα, μπορούν να εξεταστούν μόνο σε σχέση με το επικουρικό αίτημα.

V.3.3. Συμπέρασμα

Συνοψίζοντας τα πορίσματα από την εξέταση του κυρίου αιτήματος της προσφεύγουσας και από τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν σχετικά, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι το αίτημα αυτό πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο. Το συμπέρασμα αυτό ισχύει τόσο για την αρχική διατύπωση του κυρίου αιτήματος όσο και για την τροποποίησή του με το απαντητικό υπόμνημα.

VI. Εκτίμηση του επικουρικού αιτήματος

VI.1. *Εισαγωγή*

Με το επικουρικό της αίτημα η προσφεύγουσα ζητεί την ακύρωση των τεσσάρων προσβαλλόμενων αποφάσεων, καθόσον το ύψος των ενισχύσεων που εγκρίθηκαν στα διάφορα κράτη μέλη υπερβαίνει το ύψος των σχεδίων ενισχύσεων που είχαν κοινοποιηθεί στην Επιτροπή μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 1982. Το επικουρικό αίτημα στηρίζεται σε παράβαση του άρθρου 8, παράγραφος 1 (σε συνδυασμό με το άρθρο 12) και του άρθρου 8, παράγραφος 2, του δεύτερου κώδικα ενισχύσεων.

Όπως προκύπτει από τη δικογραφία και όπως, ιδίως, το παραδέχθηκε και η Επιτροπή, τα τέσσερα κράτη μέλη που προαναφέρθηκαν κοινοποίησαν στην Επιτροπή σχέδια για ενισχύσεις συνολικού ύψους 7,5 δισεκατομμυρίων ECU « για τη χορήγηση ή τροποποίηση ενισχύσεων σύμφωνα με τα άρθρα 3 έως 7 », μόλις μετά την 30ή Σεπτεμβρίου 1982, κατά παράβαση του άρθρου 8, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο. Δεν αμφισβητείται, επίσης, ότι οι σχετικές προσθήκες ή τροποποιήσεις των σχεδίων που υπέβαλαν πριν από τις 30 Σεπτεμβρίου 1982 το Βέλγιο, η Γαλλία και η Ιταλία πραγματοποιήθηκαν μόλις στις 28 ή 29 Ιουνίου 1983.

Σε ό,τι αφορά την υποβολή των σχεδίων αναδιαρθρώσεως που συνδέονται με τα σχέδια ενισχύσεων, η Επιτροπή, σύμφωνα με την απάντησή της στη γραπτή ερώτηση 1γ) του Δικαστηρίου, χορήγησε σε όλα τα κράτη μέλη παράταση της προθεσμίας μέχρι την 31η Ιανουαρίου 1984. Τέλος, η Επιτροπή παραδέχεται ότι κατά παρέκκλιση από το άρθρο 8, παράγραφος 2, δεν ζήτησε πριν από την έκδοση των προσβαλλόμενων αποφάσεων τη γνώμη των κρατών μελών σχετικά με τις εν λόγω προσθήκες ή τροποποιήσεις των σχεδίων που είχαν κοινοποιηθεί προηγουμένως.

Όπως ήδη παρατηρήθηκε, οι αναμφισβήτητες παραβάσεις των άρθρων 2 και 5 του δεύτερου κώδικα ενισχύσεων συνδέονται αναπόσπαστα με τις διαπιστωθείσες αποκλίσεις από το άρθρο 8, παράγραφοι 1 και 2, του κώδικα. Η

Επιτροπή παραδέχθηκε ήδη με την προαναφερθείσα απάντηση στην ερώτηση 1γ) του Δικαστηρίου, ότι, λόγω καθυστερήσεων στην κοινοποίηση των ενισχύσεων δεν μπόρεσε να τηρήσει την απαίτηση της προοδευτικής μειώσεως των ενισχύσεων για τη λειτουργία, όπως προβλέπει για όλες τις μορφές ενισχύσεων το άρθρο 2, παράγραφος 1, τρίτη περίπτωση, και ειδικά για τις ενισχύσεις για τη λειτουργία το άρθρο 5, παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση. Στο τέλος της προφορικής διαδικασίας, η Επιτροπή, σε απάντηση ερωτήσεως που της έθεσα, αναγνώρισε και πάλι ρητώς ότι η μη τήρηση της απαίτησης της προοδευτικής μειώσεως που προβλέπει το άρθρο 5 (προθεσμία δύο το πολύ ετών και μείωση τουλάχιστον μία φορά κατ' έτος) οφείλεται στο γεγονός ότι επέτρεψε την προαναφερθείσα υπέρβαση της προθεσμίας κοινοποιήσεως. Η εκτίμηση των αιτιάσεων που προβάλλει η προσφεύγουσα ιδίως κατά της πολιτικής της Επιτροπής στον τομέα των ενισχύσεων συνδέεται αναπόσπαστα με την εκτίμηση της φερόμενης παραβάσεως του άρθρου 8, παράγραφοι 1 και 2, που προβάλλεται προς στήριξη του επικουρικού αιτήματος. Αφενός η Επιτροπή δικαιολογεί την παράβαση της απαίτησης της προοδευτικής μειώσεως επικαλούμενη το ότι αποδέχεται την υπέρβαση της προθεσμίας, αφετέρου η εκτίμηση της βαρύτητας της παραβάσεως αυτής ενός κανόνα ουσιαστικού δικαίου του κώδικα ενισχύσεων έχει σημασία για την εκτίμηση της παραβάσεως του άρθρου 8, παράγραφοι 1 και 2. Για το λόγο αυτόν θα εξετάσω πρώτα τις κυριότερες αιτιάσεις της προσφεύγουσας κατά της πολιτικής της Επιτροπής στον τομέα των ενισχύσεων.

VI.2. *Εκτίμηση των αιτιάσεων σχετικά με τις ενισχύσεις για τη λειτουργία*

Οι αιτιάσεις της προσφεύγουσας αφορούν καταρχάς το ύψος των ενισχύσεων για τη λειτουργία που ενέκρινε η Επιτροπή. Πράγματι, από τα στοιχεία που παρέθεσα στην παράγραφο IV.4 των προτάσεών μου (παρατηρήσεις της παρεμβαίνουσας) προκύπτει πράγματι ότι το ποσοστό αυτού του είδους των ενισχύσεων στο σύνολο των ενισχύσεων που εγκρίθηκαν μετά το 1982 (και σύμφωνα με τα στοιχεία της δικογραφίας ακόμη και σε απόλυτους αριθμούς) αυξήθηκε σημαντικά. Αυτό αντιβαίνει σαφώς προς το γράμμα και το σκοπό του άρθρου 2, παράγραφος 1, τρίτη περίπτωση, και του άρθρου 5, παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση.

Μια δεύτερη σημαντική αιτίαση της προσφεύγουσας αφορά τις στρεβλωτικές επιπτώσεις των ενισχύσεων αυτών επί του ανταγωνισμού. Κατα την προφορική διαδικασία η προσφεύγουσα ορθώς ανέφερε ότι η τήρηση της ρυθμίσεως περί ελαχίστων τιμών δεν διασφαλίζει καθόλου ότι δεν θα σημειωθούν πωλήσεις σε τιμή κάτω του κόστους. Στην προσκομισθείσα ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, υπό ημερομηνία 11 Νοεμβρίου 1984, αναφέρεται σαφώς ότι σε πολλές περιπτώσεις ήταν και παραμένουν απαραίτητες ενισχύσεις για τη λειτουργία προς κάλυψη ζημιών. Καθόσον η Επιτροπή παρείχε σε μεγάλο βαθμό τη δυνατότητα σε επιχειρήσεις να πωλούν με ζημία, συνέβαλε χωρίς αμφιβολία και σε μεγάλο βαθμό στη στρέβλωση των όρων του ανταγωνισμού και στο να διατηρήσουν το μερίδιό τους στην αγορά μη αποδοτικές επιχειρήσεις. Ορθώς παρατήρησε η προσφεύγουσα κατά την προφορική διαδικασία ότι για τον περιορισμό των στρεβλώσεων αυτών του ανταγωνισμού στο ελάχιστο δυνατό όπως απαιτεί η τρίτη αιτιολογική σκέψη, θα ήταν απαραίτητο:

α) τα σχέδια ενισχύσεων για τη λειτουργία να συνοδεύονται, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, με επεξεργασμένα προγράμματα αναδιαρθρώσεως· στην πραγματικότητα, όμως, την 1η Ιανουαρίου 1985 δεν είχαν ακόμη υποβληθεί όλα τα οριστικά προγράμματα αναδιαρθρώσεως, χωρίς αυτό να εμποδίσει την Επιτροπή να εγκρίνει τη χορήγηση ενισχύσεων για τη λειτουργία·

β) οι αποφάσεις της Επιτροπής (ή οι μεταγενέστερες αποφάσεις για την έγκριση ενισχύσεων) να καθορίζουν αυστηρές προϋποθέσεις ως προς τη σχέση μεταξύ εγκρι-

νόμενων ενισχύσεων για τη λειτουργία και την έκταση και τον απολύτως απαιτούμενο χρόνο για την εφαρμογή των προγραμμάτων αναδιαρθρώσεως. Η απαίτηση αυτή προκύπτει, επίσης, σαφώς από το άρθρο 5, παράγραφος 1, τρίτη περίπτωση. Πράγματι, η Επιτροπή με τις αποφάσεις περί εγκρίσεως ενισχύσεων ενέκρινε άνευ ετέρου τις αιτηθείσες ενισχύσεις για τη λειτουργία, καίτοι για την υλοποίηση των προγραμμάτων αναδιαρθρώσεως αρκούσε ενίσχυση για τη λειτουργία μικρότερου ύψους ή μικρότερης διάρκειας. Η πολιτική, όμως, που ακολούθησε σχετικά η Επιτροπή καθυστέρησε την αναδιάρθρωση και προκάλεσε πολύ περισσότερες στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό απ' όσες ήταν αναπόφευκτες·

γ) οι ενισχύσεις για τη λειτουργία να είχαν εγκριθεί μόνο για το χρονικό διάστημα που θα ήταν αντικειμενικά απαραίτητο για την υλοποίηση της αναδιαρθρώσεως.

Η μόνη πραγματικά βάσιμη εξήγηση της Επιτροπής για την αναμφισβήτητη παρέκκλιση από το γράμμα και το σκοπό του άρθρου 5, παράγραφος 1, του κώδικα [4] είναι η χρονική πίεση στην οποία περιήλθε, αφού επέτρεψε υπέρβαση των προθεσμιών που προβλέπει το άρθρο 8, παράγραφος 1. Το αν επομένως η *εξήγηση* αυτή μπορεί να αποτελέσει επαρκή *δικαιολογία* εξαρτάται από το ζήτημα που πρόκειται να εξεταστεί αμέσως, ποια δηλαδή είναι η σημασία της αποκλίσεως από την προθεσμία αυτή.

VI.3. *Εκτίμηση της προσαπτόμενης παρεκκλίσεως από το άρθρο 8, παράγραφος 1*

Ως προς την προσαπτόμενη παρέκκλιση από το άρθρο 8, παράγραφος 1, η Επιτροπή ανέφερε καταρχάς ότι η προθεσμία αυτή δεν είναι αποκλειστική προθεσμία. Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις της κατά την προφορική διαδικασία το άρθρο 8, παράγραφος 1, προβλέπει απλώς μια διαδικαστική προθεσμία « σκοπός της οποίας είναι να διασφαλιστεί ότι η Επιτροπή θα πληροφορείται εγκαίρως όλες τις σχεδιαζόμενες ενισχύσεις, ώστε να μπορέσει να αποφασίσει σχετικά εντός των προβλεπομένων προθεσμιών » (π.χ. της προθεσμίας του άρθρου 5, παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση) (η διευκρίνιση δική μου). Δεύτερον, το άρθρο 12 του κώδικα απαιτεί σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου μόνο αν πρόκειται να γίνει γενική τροποποίηση της προθεσμίας που θέτει το άρθρο 8, παράγραφος 1. Το άρθρο 12 αντιθέτως δεν εμποδίζει τις υπερβάσεις των προθεσμιών που επιτράπηκαν στην παρούσα περίπτωση, διότι είναι ατομικές και έχουν χαρακτήρα εξαιρέσεως.

Το επιχείρημα αυτό της Επιτροπής δεν νομίζω ότι μπορεί να δικαιολογήσει τις πράγματι διαπιστωθείσες ενέργειές της. Ακόμα και αν υποτεθεί, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, ότι η προθεσμία κοινοποιήσεως που προβλέπει το άρθρο 8, παράγραφος 1, δεν είναι αποκλειστική προθεσμία, υπό την έννοια ότι κάθε υπέρβασή της, όσο μικρή και αν είναι, καθιστά αδύνατη την έγκριση των σχεδίων ενισχύσεων που κοινοποιήθηκαν εκπροθέσμως, πρέπει εντούτοις να θεωρηθεί περισσότερο αυστηρή απ' όσο την εννοεί η Επιτροπή. Καταρχάς, από το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κώδικα προκύπτει ότι η κοινοποίηση πρέπει να γίνει εγκαίρως ώστε η Επιτροπή να μπορέσει να ζητήσει εγκαίρως τη γνώμη των κρατών μελών επί των σημαντικών σχεδίων ενισχύσεων που της έχουν κοινοποιηθεί πριν αποφασίσει σχετικά. Τέλος, από το άρθρο 5, παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση, συνάγεται ότι όχι μόνο η κοινοποίηση πρέπει να γίνει εγκαίρως ώστε να καταστεί δυνατή η τήρηση των προθεσμιών που προβλέπει η διάταξη αυτή κατά τη διαμόρφωση της θέσεως της Επιτροπής αλλά και ότι η κοινοποίηση θα γίνει εγκαίρως, ώστε να μπορέσει να τηρηθεί η υποχρέωση προοδευτικής μειώσεως που επιβάλλει κατά τρόπο συγκεκριμένο η εν λόγω διάταξη. Όπως ήδη διαπιστώθηκε, η Επιτροπή

4 — Νομίζω ότι η αιτίαση της προσφεύγουσας ότι η Επιτροπή κατά τη χάραξη της πολιτικής της έλαβε επίσης υπόψη της και κοινωνικά προβλήματα είναι ενόψει του γράμματος του άρθρου 5, παράγραφος 2, και της τρίτης αιτιολογικής σκέψεως αβάσιμη. Αυτό, πάντως, δεν δικαιολογεί παρέκκλιση από τις προϋποθέσεις που θέτει ρητώς το άρθρο 5, παράγραφος 1.

αναγνώρισε ότι οι υπερβάσεις της προθεσμίας που ενέκρινε στην παρούσα υπόθεση κατέστησαν αδύνατη την τήρηση της απαιτήσεως της κλιμακωτής μειώσεως με τις προσβαλλόμενες αποφάσεις.

Το επιχείρημα της Επιτροπής ότι, στην παρούσα υπόθεση, δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 12 του κώδικα πρέπει, επίσης, να απορριφθεί. Πρώτον, δεν ευσταθεί ο ισχυρισμός, ότι στην παρούσα υπόθεση πρόκειται μόνο για τυχαίες υπερβάσεις της προθεσμίας σε λίγες μεμονωμένες περιπτώσεις. Πρόκειται, αντιθέτως, για υπερβάσεις προθεσμιών που αφορούν τις περισσότερες από τις σχεδιαζόμενες ενισχύσεις στα κράτη μέλη. Δεύτερον, το άρθρο 5, παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση, δεύτερη φράση, δεν παρέχει προφανώς νόμιμο έρεισμα για έγκριση υπερβάσεως, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, της προθεσμίας που προβλέπει το άρθρο 8, παράγραφος 1. Για λόγους πληρότητας, θα ήθελα να προσθέσω στην εκτίμηση αυτή του σημαντικότερου ισχυρισμού που προέβαλε η Επιτροπή προς υπεράσπισή της, ότι το επιχείρημα που προέβαλε κατά την προφορική διαδικασία ότι οι εκτεταμένες τροποποιήσεις που κοινοποιήθηκαν μετά την 30ή Σεπτεμβρίου 1982 και αφορούσαν τα σχέδια που είχαν κοινοποιηθεί πριν από την ημερομηνία αυτή πρέπει να θεωρηθούν απλώς ως διευκρίνιση των σχεδίων αυτών πρέπει, επίσης, να απορριφθεί. Η υποχρέωση κοινοποιήσεως, σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 1, περιλαμβάνει, σαφώς, και τις σχεδιαζόμενες τροποποιήσεις των ενισχύσεων που αναφέρονται στα άρθρα 2 έως 7 του κώδικα.

Θεωρώ, λοιπόν, ότι πρέπει να απορριφθούν οι ισχυρισμοί που προέβαλε η Επιτροπή προς αντίκρουση της αιτιάσεως ότι ενέκρινε αυτοβούλως σημαντικές υπερβάσεις των προθεσμιών κοινοποιήσεως που προβλέπει το άρθρο 8, παράγραφος 1, του δεύτερου κώδικα ενισχύσεων. Οι διαπιστωθείσες υπερβάσεις πρέπει επίσης να θεωρηθούν, για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, ως σημαντικές τυπικές παραλείψεις και η προσφυγή να θεωρηθεί βάσιμη ως προς το σημείο αυτό.

VI.4. *Εκτίμηση της προσαπτόμενης παρεκκλίσεως από το άρθρο 8, παράγραφος 2*

Η Επιτροπή παραδέχεται την ουσιαστική παράβαση του άρθρου 8, παράγραφος 2, που της προσάπτει η προσφεύγουσα. Δεν αμφισβητεί, επίσης, ότι τα εν λόγω σχέδια ενισχύσεων περιλαμβάνονται στα σημαντικότερα, κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 2, σχέδια. Την παράλειψή της να ζητήσει τη γνώμη των κρατών μελών σχετικά με τις ενισχύσεις αυτές τη δικαιολογεί υποστηρίζοντας κατ' ουσία ότι η παράλειψη αυτή ήταν το αποτέλεσμα της σταθμίσεως μεταξύ του συμφέροντος να υπάρξει εγκαίρως μια ουσιαστική απόφαση και του συμφέροντος να τηρηθεί η υποχρέωση διαβουλεύσεως.

Ο ισχυρισμός αυτός πρέπει, επίσης, να απορριφθεί. Παραγνωρίζει την ουσιαστική σημασία της εν λόγω διαδικαστικής διατάξεως, η οποία είναι εν προκειμένω παρόμοια με τη διαδικαστική διάταξη του άρθρου 93, παράγραφος 2, εδάφιο 1, της Συνθήκης ΕΟΚ. Ορθώς υπενθύμισε η προσφεύγουσα στην παρούσα υπόθεση ότι τόσο το Δικαστήριο στην απόφασή του της 20ής Μαρτίου 1984 επί της υποθέσεως 84/82 (Γερμανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1984, σ. 1451), όσο και ο γενικός εισαγγελέας Sir Gordon Slynn στις σχετικές προτάσεις του θεώρησαν την παράβαση της τελευταίας αυτής διαδικαστικής διατάξεως τόσο αποφασιστικής σημασίας, ώστε να επιφέρει ακύρωση των σχετικών αποφάσεων.

Το επιχείρημα της Επιτροπής ότι έπρεπε να σταθμίσει το συμφέρον να υπάρξει εγκαίρως μια ουσιαστική απόφαση και το συμφέρον να τηρηθεί η υποχρέωση διαβουλεύσεως, πρέπει να απορριφθεί. Στην πραγματικότητα, υπογραμμίζει με τον τρόπο αυτό τη σοβαρότητα της προσαπτόμενης σ' αυτή παραβάσεως του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κώδικα. Λόγω της παραβάσεως αυτής η ίδια η Επιτροπή περιήλθε στην προαναφερθείσα δυσμενή θέση. Ενόψει του παράνομου χαρακτήρα της μη ορθής εφαρμογής του άρθρου 8, παράγραφος 1, δεν μπορεί να επικαλεστεί την κατάσταση ανάγκης στην οποία περιήλθε από δικό της

σφάλμα. Εξάλλου, η σημασία της παραβάσεως της υποχρεώσεως διαβουλεύσεως είναι ιδιαίτερα μεγάλη, όταν πρόκειται για σχέδια παρατάσεως σημαντικών ενισχύσεων για τη λειτουργία. Τα άλλα κράτη μέλη γνωρίζουν βεβαίως καλύτερα από την Επιτροπή τις δυσμενείς για την οικονομία τους συνέπειες των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού που προκύπτουν κατ' αυτόν τον τρόπο. Έχω ήδη αναφέρει ότι η μορφή αυτή ενισχύσεων προκαλεί στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό. Ορθώς, εξάλλου, η προσφεύγουσα αναφέρθηκε σχετικώς στην απόφασή σας της 15ης Ιανουαρίου 1985 επί της υποθέσεως 250/83 (Finsider κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 142). Ιδιαίτερα σαφείς είναι από την άποψη αυτή οι σκέψεις 7, δεύτερη φράση, και 9, δεύτερη φράση. Υπογραμμίζουν ότι η μορφή αυτή ενισχύσεων έχει δυσμενέστατες για τις ανταγωνιστικές σχέσεις συνέπειες, είναι η περισσότερο απομακρυσμένη από το σκοπό της αναδιαρθρώσεως και μπορεί να καθυστερήσει την υλοποίηση του στόχου αυτού.

Και για το λόγο αυτό, θεωρώ επίσης βάσιμη την αιτίαση της προσφεύγουσας ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8, παράγραφος 2. Θεωρώ την παράβαση αυτή, όσο και την παράβαση του άρθρου 8, παράγραφος 1, ως σημαντική τυπική πλημμέλεια που δικαιολογεί μερική ακύρωση των προσβαλλόμενων εν προκειμένω αποφάσεων όπως ζητεί η προσφεύγουσα με το επικουρικό της αίτημα.

VI.5. *Συμπέρασμα ως προς το επικουρικό αίτημα*

Ως προς το επικουρικό αίτημα και τους δύο ισχυρισμούς που προβάλλονται προς στήριξή του καταλήγω, λοιπόν, στο συμπέρασμα ότι το αίτημα είναι βάσιμο και ότι, συνεπώς, πρέπει να ακυρωθούν οι σχετικές τέσσερις αποφάσεις, καθόσον το ποσό των ενισχύσεων που μπορούν να χορηγηθούν εντός των συγκεκριμένων κρατών βάσει αυτών των αποφάσεων υπερβαίνει το ποσό των ενισχύσεων που προέβλεπαν τα σχέδια που κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 1982. Σύμφωνα με το άρθρο 34 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, ταυτόχρονα με την ακύρωση πρέπει να αναπεμφθεί η υπόθεση στην Επιτροπή. Αντιθέτως προς όσα προβλέπει το άρθρο 174, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΟΚ για τους κανονισμούς, το άρθρο 34 της Συνθήκης ΕΚΑΧ δεν παρέχει στο Δικαστήριο, όταν πρόκειται για αποφάσεις, όπως αυτές της παρούσης υποθέσεως, τη δυνατότητα να προσδιορίσει ποιες συνέπειες των αποφάσεων αυτών εξακολουθούν να υφίστανται. Το άρθρο 34 της Συνθήκης ΕΚΑΧ ρυθμίζει τις έννομες συνέπειες της ακυρώσεως. Θα διατυπώσω ευθύς αμέσως τις τελικές μου παρατηρήσεις ως προς τα προβλήματα που ανακύπτουν σχετικά, πριν από τη διατύπωση των κατά κυριολεξία προτάσεών μου.

VII. Τελικές παρατηρήσεις και προτάσεις

VII.1. *Τελικές παρατηρήσεις*

Ως προς τις έννομες συνέπειες της ακυρώσεως αποφάσεων, όπως των επίδικων στην παρούσα υπόθεση, το άρθρο 34 της Συνθήκης ΕΚΑΧ ορίζει ότι η Επιτροπή μετά την αναπομπή της υποθέσεως σ' αυτήν « υποχρεούται να λάβει τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της ακυρωτικής αποφάσεως ». Το ίδιο άρθρο ορίζει ακόμα ότι « αν επιχείρηση ή ομάς επιχειρήσεων υφίσταται άμεση και ειδική ζημία εξαιτίας αποφάσεως ή συστάσεως, η οποία εκρίθη από το Δικαστήριο ότι επιβαρύνεται με πταίσμα που θεμελιώνει την ευθύνη της Κοινότητας, η Ανωτάτη Αρχή υποχρεούται να λάβει, ασκώντας τις εξουσίες που της παρέχονται από τις διατάξεις της παρούσης Συνθήκης, τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίσει εύλογη αποκατάσταση της ζημίας που προκύπτει ευθέως από την ακυρωθείσα απόφαση ή σύσταση και να χορηγήσει, κατά το αναγκαίο μέτρο, δίκαιη αποζημίωση ». Η παράγραφος 2 του εν λόγω άρθρου προσθέτει: « Αν η Ανωτάτη Αρχή παραλείψει να λάβει, εντός ευλόγου προθεσμίας, τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της ακυρωτικής αποφάσεως, είναι δυνατή η άσκηση προσφυγής αποζημιώσεως ενώπιον του Δικαστηρίου ». Το άρθρο 34, παράγραφος 2, παραπέμπει, λοιπόν, στη δυνα-

τότητα ασκήσεως αγωγής αποζημιώσεως, βάσει του άρθρου 40 της Συνθήκης. Η διάταξη αυτή, όμως, παρέχει ρητώς τη δυνατότητα αυτή μόνο υπό την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 34, παράγραφος 1, που προαναφέρθηκαν, οι οποίες παραμένουν αυτοτελείς και ισχύουν, όπως στη συγκεκριμένη περίπτωση, όταν δεν έχει ζητηθεί αποζημίωση.

Η προσφεύγουσα δήλωσε ρητώς κατά την προφορική διαδικασία ότι εκείνο που έχει σημασία για την ίδια είναι να ενισχύσει η Επιτροπή τη θέση της έναντι των τεσσάρων κρατών μελών κατά την τελική φάση της εφαρμογής του κώδικα ενισχύσεων. Αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα μεγαλύτερη μείωση του παραγωγικού δυναμικού και μείωση των ενισχύσεων στα εν λόγω κράτη μέλη. Εξάλλου, τόσο η προσφεύγουσα όσο και η παρεμβαίνουσα υπέρ αυτής Wirtschaftsvereinigung Eisen- und Stahlindustrie επανειλημμένα υποστήριξαν, και κατά τη γνώμη μου μέχρις ενός ορισμένου βαθμού απέδειξαν, ότι οι γερμανικές επιχειρήσεις σιδήρου και χάλυβα υπέστησαν ιδιαίτερη ζημία ως άμεση συνέπεια των προσβαλλόμενων αποφάσεων. Κατά την άποψή μου αυτό ισχύει ιδίως σε ό,τι αφορά τη μη τήρηση της κατά το άρθρο 5 απαιτήσεως κλιμακωτής μειώσεως των ενισχύσεων για τη λειτουργία. Η μη τήρηση της υποχρεώσεως αυτής, όπως διαπιστώθηκε, ήταν η αναπόφευκτη συνέπεια της παράνομης αποκλίσεως από το άρθρο 8, παράγραφοι 1 και 2, του δεύτερου κώδικα ενισχύσεων. Κατά τη γνώμη μου δεν ισχύουν τα ίδια και για την απόκλιση από την προθεσμία των δύο ετών που προβλέπει, επίσης, το άρθρο 5, δεύτερη περίπτωση, την οποία απόκλιση ενέκρινε η Επιτροπή. Όπως προέκυψε κατά τη διάρκεια της διαδικασίας και επιβεβαιώθηκε ακόμη μια φορά κυρίως κατά την προφορική διαδικασία, τα κράτη μέλη εκφράστηκαν ομόφωνα, στο πλαίσιο του Συμβουλίου της 25ης Ιουλίου 1983, σε ό,τι αφορά τη δυνατότητα που παρέχει η δεύτερη φράση αυτής της διατάξεως, υπέρ της τροποποιήσεως της εν λόγω προθεσμίας. Συνεπώς, η Επιτροπή μπορούσε να αποκλίνει από τις προθεσμίες αυτές με τις αποφάσεις με τις οποίες ενέκρινε ενισχύσεις.

Ενόψει των ειδικών περιστάσεων, οι οποίες βέβαια δεν δικαιολογούν τις διαπιστωθείσες παραβάσεις του άρθρου 8 του δεύτερου κώδικα ενισχύσεων, αλλά τις καθιστούν κατανοητές, δεν είναι βέβαιο, κατά τη γνώμη μου, χωρίς και να αποκλείεται, ότι το είδος των κατά της Επιτροπής αιτιάσεων μπορεί να δικαιολογήσει, κατά το άρθρο 34, τρίτη φράση, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, τη διαπίστωση εκ μέρους του Δικαστηρίου, στην απόφασή του, ότι οι ακυρούμενες αποφάσεις « επιβαρύνονται με πταίσμα που θεμελιώνει την ευθύνη της Κοινότητος ». Προς τούτο, προτείνω στο Δικαστήριο να αφήσει ρητώς ανοικτό το ζήτημα αυτό. Νομίζω ότι αυτό έχει σημασία για να μην προδικαστούν ενδεχόμενες μεταγενέστερες αγωγές επιχειρήσεων, κατά το άρθρο 40 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, που έχουν ζημιωθεί. Από την άποψη αυτή θα έπρεπε, επίσης, να εξεταστούν οι δυνατές παράλληλες σχέσεις μεταξύ του άρθρου 34, τρίτη φράση, της Συνθήκης ΕΚΑΧ και της νομολογίας του Δικαστηρίου σχετικά με την ευθύνη εκ νομοθετικών πράξεων βάσει του άρθρου 215, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΟΚ. Τα στοιχεία που προέκυψαν στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας δεν αρκούν προκειμένου το Δικαστήριο να μπορέσει να αποφανθεί οριστικώς επί του θέματος αυτού.

Αν το Δικαστήριο ακολουθήσει τις προτάσεις μου επί του σημείου αυτού, οι έννομες συνέπειες της ακυρώσεως ρυθμίζονται κυρίως από το άρθρο 34, δεύτερη φράση. Δεδομένου ότι η αυτόβουλη έγκριση της υπερβάσεως της προθεσμίας κοινοποιήσεως που προβλέπει το άρθρο 8, παράγραφος 1, του δεύτερου κώδικα ενισχύσεων δεν επιδέχεται θεραπεία, η εφαρμογή της φράσης αυτής του άρθρου 34 θα πρέπει πρωτίστως να υποχρεώσει την Επιτροπή να ζητήσει εκ των υστέρων τη γνώμη των κρατών μελών, σχετικά με τα εν λόγω σχέδια ενισχύσεων. Βάσει αυτού θα πρέπει επίσης κατόπιν να κρίνει η Επιτροπή αν πρέπει να ζητήσει μείωση των ενισχύσεων για τη λειτουργία που έχει εγκρίνει για τα εν λόγω κράτη μέλη ή ακόμη μεγαλύτερη μείωση της παραγωγικής ικανότητας ή άλλα συμπληρωματικά μέτρα αναδιαρ-

θρώσεως. Από το σημείο 12, αλλά και από άλλα χωρία της ανακοινώσεως της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, της 14ης Νοεμβρίου 1984, η οποία προσκομίστηκε στο Δικαστήριο κατά την προφορική διαδικασία, συνάγω ότι είναι ακόμα δυνατό να υπάρξουν τέτοιες έννομες συνέπειες. Μπορεί, έτσι, να διασφαλιστεί ότι θα επιτευχθεί ο κύριος στόχος του κώδικα ενισχύσεων που είναι η αποκατάσταση της αποδοτικότητας των περισσοτέρων επιχειρήσεων σιδήρου και χάλυβα στα συγκεκριμένα κράτη μέλη μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1986, χωρίς να χρειάζεται να καταβληθούν, μετά την ημερομηνία αυτή, ενισχύσεις. Η Επιτροπή επιβεβαίωσε και πάλι ρητώς στο τέλος της προφορικής διαδικασίας ότι ο στόχος είναι η πλήρης διακοπή των ειδικών ενισχύσεων μετά το χρονικό αυτό σημείο. Ωστόσο, κατά την άποψη της Επιτροπής ορισμένες επιχειρήσεις θα πρέπει με τις δικές τους δυνάμεις να συνεχίσουν και μετά το χρονικό αυτό σημείο τις προσπάθειές τους προσαρμογής προκειμένου να καταστούν και πάλι αποδοτικές.

Οι συνέπειες από την παραβίαση της απαιτήσεως της προοδευτικής μειώσεως που ορίζει το άρθρο 5 του κώδικα ενισχύσεων (η οποία, όπως αναφέρθηκε, αποτελεί την αναπόφευκτη συνέπεια της παράνομης εγκρίσεως υπερβάσεων της προθεσμίας κοινοποιήσεως) δεν μπορούν προφανώς πλέον να θεραπευθούν, μετά την έκδοση της αποφάσεώς σας, ούτε με την κλιμακωτή μείωση των ενισχύσεων για τη λειτουργία που απομένουν να καταβληθούν. Λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 40 της Συνθήκης ΕΚΑΧ θα πρέπει η Επιτροπή, συνεπώς, να σταθμίσει, βάσει του άρθρου 34, δεύτερη φράση, ενδεχομένως και άλλα μέτρα ικανά να εξασφαλίσουν «εύλογη αποκατάσταση της ζημίας που προκύπτει ευθέως από την ακυρωθείσα απόφαση», για να αναφέρω ακόμα μια φορά το άρθρο 34, τρίτη φράση. Σχετικά, θα μπορούσαν ίσως να ληφθούν και άλλα μέτρα, στο πλαίσιο της ρυθμίσεως περί ποσοστώσεων, εφόσον αυτή διατηρηθεί υπό την μία ή την άλλη μορφή και μετά το 1986.

Ενόψει του συντόμου διαστήματος που απομένει ακόμα μέχρι το 1986, καθώς και των σύντομων νέων προθεσμιών για την κοινοποίηση των σχεδίων ενισχύσεων, την έγκρισή τους και την παράταση των προθεσμιών για τις ενισχύσεις για τη λειτουργία, τις οποίες ανακοίνωσε η Επιτροπή κατά την προφορική διαδικασία υπό την επιφύλαξη της απαιτούμενης σύμφωνης γνώμης του Συμβουλίου, η απόφασή σας θα μπορέσει βεβαίως να έχει τόσο περισσότερες πρακτικές συνέπειες, όσο ταχύτερα εκδοθεί. Σύμφωνα με πληροφορίες του Τύπου η τροποποίηση του κώδικα ενισχύσεων εγκρίθηκε στις 27 Μαρτίου. Η τροποποιητική απόφαση δημοσιεύτηκε κατόπιν στις 23 Απριλίου 1985 στην Επίσημη Εφημερίδα L 110, σ. 5. Μετά από λεπτομερή αιτιολόγηση η ημερομηνία του άρθρου 2, παράγραφος 1, πέμπτη περίπτωση, έγινε «1η Αυγούστου 1985», του άρθρου 5, παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση, «31η Δεκεμβρίου 1985» και του άρθρου 8, παράγραφος 1 «31η Μαΐου 1985».

Σε ό,τι αφορά τα δικαστικά έξοδα προτείνω να καταδικαστεί η Επιτροπή να φέρει τα δικά της δικαστικά έξοδα και το ήμισυ των δικαστικών εξόδων της προσφεύγουσας και της παρεμβαίνουσας, εφόσον, βεβαίως, συμφωνήσετε ότι πρέπει να γίνει δεκτό το επικουρικό αίτημα της προσφεύγουσας.

VII.2. *Προτάσεις*

Περαίνοντας, σας προτείνω:

1) να ακυρώσεστε τις αποφάσεις 83/391/ΕΟΚ, ΕΚΑΧ, 83/393/ΕΚΑΧ, 83/396/ΕΚΑΧ και 83/399/ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 29ης Ιανουαρίου 1983 (ΕΕ 1983, L 277), με τις οποίες επιτράπηκε στις κυβερνήσεις του Βελγίου, της Γαλλίας, της

Ιταλίας και της Μεγάλης Βρετανίας να χορηγήσουν ενισχύσεις σε ορισμένες επιχειρήσεις της βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα, καθόσον το σύνολο των ενισχύσεων που μπορούν να χορηγηθούν βάσει των αποφάσεων αυτών, υπερβαίνει το ποσό των ενισχύσεων που κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 1982·

2) να αναπέμψετε την υπόθεση στην Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 34 της Συνθήκης ΕΚΑΧ·

3) να προσδιορίσετε συνοπτικά τις έννομες συνέπειες της ακυρώσεως, στο σκεπτικό της αποφάσεώς σας, υπό την έννοια που ανέπτυξα διεξοδικώς στις προτάσεις μου·

4) να απορρίψετε κατά τα λοιπά την προσφυγή ως αβάσιμη, και

5) να καταδικάσετε την Επιτροπή να φέρει τα δικαστικά της έξοδα, καθώς και το ήμισυ των δικαστικών εξόδων στα οποία υποβλήθηκαν η προσφεύγουσα και η παρεμβαίνουσα υπέρ αυτής Wirtschaftsvereinigung Eisen- und Stahlindustrie.